

jaarverslag 2018

inhoudsopgave

3	Hoofdstuk 1	voorwoord raad van toezicht
4	Hoofdstuk 2	bestuursverslag
5		ons verhaal
7		doel en strategische routes
8		het jaar 2018 in beeld
14		samenwerking
15		fondsenwerving
17		communicatie en voorlichting
19		kennis en innovatie
21		vooruitblik
22		organisatie
24		risicobeheersing
26		beleggingsbeleid
27		financiële resultaten
28		verantwoordingsverklaring
30		begroting 2019
31		bijlage 1 risico's en maatregelen
33		bijlage 2 personalia
37	Hoofdstuk 3	jaarrekening 2018
60	Hoofdstuk 4	overige gegevens

De Raad van Toezicht (RvT) kijkt terug op een energiek jaar voor de Maag Lever Darm Stichting. Het enthousiasme en de dynamiek binnen de organisatie waren voelbaar en er werden zichtbare resultaten behaald.

Bredere maatschappelijke aanpak

De Maag Lever Darm Stichting richtte haar blik in 2018 volop naar buiten. Op veel verschillende manieren werd aandacht gevraagd én gecreëerd voor de buik en het belang van een gezonde spijsvertering. Daarvoor werd, meer nog dan in voorgaande jaren, samengewerkt met allerlei maatschappelijke partners. Met zichtbare onderzoeksresultaten, acties en projecten als gevolg. Denk aan de succesvolle actie voor meer openbare toiletten in Nederland, de jaarlijkse Zuiderzee Klassieker en de media-aandacht voor slokdarmkanker. In 2018 werd ook de basis gelegd voor de verdere groei van het persoonlijk donateurschap.

Nieuwe 'verhaal' biedt volop kansen en mogelijkheden

De Raad van Toezicht heeft veel waardering voor de wijze waarop de organisatie zich de afgelopen jaren heeft weten te vernieuwen. De Raad staat volmondig achter het 'verhaal' van de Maag Lever Darm Stichting. Het 'verhaal' en de strategische routes vormen een goede basis om mensen te bereiken en het verschil te maken voor Nederlanders in het algemeen en buikpatiënten in het bijzonder. De boodschap van het belang van een gezonde spijsvertering is duidelijk en herkenbaar. De aandacht voor preventie en vroegdiagnostiek biedt kansen voor het bundelen van krachten en om samen te werken. Wetenschappelijk onderzoek om spijsverteringsziekten de wereld uit te helpen en de kwaliteit van leven van patiënten te verbeteren blijft daarbij uiteraard onverminderd belangrijk.

De Raad van Toezicht dankt alle donateurs, vrijwilligers, adviesraden, artsen, onderzoekers, directie, medewerkers, samenwerkingspartners en sponsors voor hun onmisbare betrokkenheid bij de Maag Lever Darm Stichting.

De RvT houdt toezicht op het beleid van de directeur en op de algemene gang van zaken binnen de Maag Lever Darm Stichting. Ook dient de Raad als vraagbaak en sparringpartner voor de directeur. In 2018 is, onder externe begeleiding, een evaluatie van het eigen functioneren van de toezichthouders uitgevoerd. Ook de verhouding van de RvT tot de directie en de wijze van beoordeling van de directie werden daarin meegenomen. Er zijn concrete afspraken gemaakt. Bijvoorbeeld over deskundigheidsbevordering en het creëren van meer verbondenheid met de centrale thema's. In diverse werksessies met RvT leden over focus werd het belang benadrukt dat organisatie, bestuur en toezicht vanuit dezelfde visie werken. In 2019 wordt de interne evaluatie herhaald.

Jhr. Mr. Joris Backer

Voorzitter Raad van Toezicht

bestuursverslag 2018

In 2018 ontwikkelden we een nieuw 'mission statement'. Ter vervanging van de oude missie en visie van de Maag Lever Darm Stichting. Waar staan we voor? Waar gaan we voor? Verhalend opgeschreven als een manifest. We noemen het 'Ons verhaal'.

'Ons verhaal' is het fundament voor al onze acties, activiteiten, samenwerkingen en projecten. Het geeft weer waar wij voor staan en het geeft richting. Daarom hebben we er drie strategische routes bij geformuleerd. Via deze routes werken we toe naar ons hoofddoel. Vanaf 2019 worden al onze projecten en activiteiten ingedeeld volgens de drie routes en bijbehorende strategieën. In dit jaarverslag delen we bijzondere en belangrijke stappen en resultaten uit 2018 ook al naar deze strategische routes in.

We willen Nederland laten zien hoe belangrijk en bijzonder het spijsverteringsstelsel is. Niet iets om zomaar voor lief te nemen, maar om te koesteren en goed voor te zorgen. En zo cruciaal, dat mensen met problemen aan de spijsvertering goed geholpen en gesteund moeten worden. Daar is veel vrijwillige inzet en ook geld voor nodig. Geld voor voorlichting, zorgprojecten en wetenschappelijk onderzoek.

Bij een nieuw verhaal hoort een nieuwe uitstraling. Eind 2018 is daarom gestart met de ontwikkeling van een nieuw logo en een bijpassende huisstijl. Met een vernieuwend stemgeluid en verfrissend gebruik van beelden. Dit jaarverslag is een van de eerste publicaties van de Maag Lever Darm Stichting met deze nieuwe uitstraling.

Wij zijn de Maag Lever Darm Stichting en om eerlijk te zijn zouden wij liever niet bestaan. Helaas wordt het leven van miljoenen mensen, elke dag weer, ontregeld door spijsverteringsziekten. Ziekten die zorgen voor sterfte, schaamte, onzekerheid, pijn, angst, isolement of onmacht. En zolang dat het geval is, zullen wij voor hen blijven strijden.

Daar waar de wetenschap veel aandacht heeft voor ons briljante brein, kijken wij met bewondering naar zijn geniale tegenhanger: onze buik. Een gevoelige slimmerik die niet beschermd en verstopt zit achter een harde schedel. Er huist in ons een uniek stelsel van organen en miljarden bacteriën dat iedere dag snoeihard voor ons aan het werk is. De motor, de regisseur en het middelpunt van onze gezondheid. Wij verheugen ons op geweldige ontdekkingen, bijvoorbeeld rond het microbioom. Ontdekkingen die werelden openen en nieuwe inzichten geven. In hoe we gezonder kunnen leven, ziekten eerder kunnen opsporen of voorkomen.

Wij maken ons zorgen omdat heel veel mensen hun spijsvertering niet serieus nemen. Niet weten hoe het werkt, wat het voor hen doet, hoe bijzonder het is en hoe ze er beter voor kunnen zorgen. En vaak nog niet begrijpen dat eten er niet is om onze buik te vullen maar om onze vitaliteit te voeden. Ons spijsverteringsstelsel is van levensbelang, net als ons hart, onze hersenen en onze longen en dat zou iedereen eigenlijk moeten beseffen.

Wij strijden een hoopvolle strijd. Omdat we steeds meer fantastische 'wapens' in handen krijgen om die te winnen. Zoals gebruiksvriendelijke, innovatieve tools voor vroegdiagnostiek. Zo kunnen ziekten vroegtijdig opgespoord worden, waardoor we kunnen voorkomen dat ze levens onherstelbaar beschadigen. Maar ook de focus op leefstijl, die preventief werkt tegen ziekten en de kwaliteit van leven van patiënten kan vergroten.

Wij zien dat de tijd rijp is voor een baanbrekend verhaal. Ons verhaal. Een verhaal over gezamenlijk investeren in een spijsvertering die energie, gezondheid en levenslust geeft. Een verhaal over regie leren nemen over ons eigen welzijn. Zodat we, misschien wel voor het eerst, gaan houden van onze buik.

Wij zijn de Maag Lever Darm Stichting, wij zijn eigenwijs, nieuwsgierig, ondernemend en persoonlijk.

Ons doel: In Nederland is er geen sterfte, schaamte, onzekerheid, pijn, angst, isolement of onmacht meer door spijsverteringsziekten. Nederlanders houden van hun buik en kennen de kracht van de spijsvertering.

Route 1: Bewustwording en bewondering

- 1 We positioneren de buik als de geniale tegenhanger van de hersenen. We maken Nederlanders bekend met de kracht en het levensbelang van de spijsvertering
- 2 We creëren bewustwording en gedragsverandering met betrekking tot de impact van voeding op vitaliteit
- 3 We leggen de focus op leefstijl via strategische samenwerking met een brede variëteit aan organisaties met autoriteit

Route 2: Op tijd erbij

- 4 We bieden hulp aan mensen met vage buikklachten en aan risicogroepen
- 5 We pakken spijsverteringsziekten aan door het financieren van veelbelovend onderzoek op het gebied van vroege opsporing
- 6 We laten de gevolgen van een niet goed functionerende spijsvertering aan Nederlanders zien, onder andere via fondsenwerving en voorlichting

Route 3: Samen strijden

- 7 De Maag Lever Darm Stichting is een club van warme, actieve mensen die pal staan voor de MDL patiënt. Alles wat we doen, doen we vanuit persoonlijke betrokkenheid en in interactie met de patiënt
- 8 We geven (chronische) patiënten hun eigen regie (terug) door hen de weg te wijzen in zorgland en door het bevorderen van hun kwaliteit van leven
- 9 Alle medewerkers (en stakeholders) van de Maag Lever Darm Stichting vormen een krachtige strijdmacht van ambassadeurs, die vecht voor een gezonde spijsvertering en intensief samenwerkt op het vlak van gezichtsbepalende, probleemoplossende en fondsenwervende activiteiten.

Route 1: Bewustwording en bewondering - Hoe gezond is jouw buik: vezelactie

Een samenwerkingsproject met Super Supermarkt Keurmerk

We eten in Nederland niet genoeg vezels. Mensen zijn zich nog te weinig bewust van het belang van vezels voor een gezonde spijsvertering. In samenwerking met Super Supermarkt Keurmerk (SKK) organiseerden we daarom van 1 tot en met 25 november 2018 een vezelactie. In 230 supermarkten, verspreid over heel Nederland, werden klanten gewezen op vezelrijke keuzes.

De actie bleef niet onopgemerkt. Zo interviewde EditieNL onze directeur Bernique Tool, die daarmee aan 722.000 kijkers vertelde dat vezels het ondergeschoven kindje zijn van de Nederlandse menukaart én aangaf in welk brood nu de meeste vezels zitten.

Route 1: Bewustwording en bewondering - Hoe gaan gezonde mensen meer vezels eten?

Een samenwerkingsproject met Wageningen Universiteit, TNO en het bedrijfsleven

Het eten van vezels is goed voor de darmgezondheid. Waarom eten we ze dan toch nog te weinig? In samenwerking met de Wageningen Universiteit en TNO onderzoekt de Maag Lever Darm Stichting hoe we ervoor kunnen zorgen dat de vezelinname van gezonde mensen toeneemt. Dit doen we met een voedingsadvies. Hiervoor vergelijken we twee adviesvormen met elkaar, om te kijken welke methode mensen beter helpt om meer vezels te eten. Het afgelopen jaar hebben we hard gewerkt om het consortium met alle partners, waaronder het bedrijfsleven, te realiseren en dat is gelukt. Alle voorbereidingen zijn getroffen en eind 2018 ging het project van start.

Route 2: Op tijd erbij - Subsidie onderzoek naar Spijsverteringskankers: bloedtest voorspelt noodzaak operatie bij slokdarmkanker

Een onderzoek van prof. dr. Hanneke van Laarhoven en drs. Aafke Creemers - Amsterdam UMC, AMC

Veel patiënten met slokdarmkanker krijgen eerst chemotherapie en bestraling, waarna hun slokdarm operatief wordt verwijderd. Maar deze operatie is misschien niet bij alle patiënten nodig. Bij een kwart van de patiënten is de kanker al verdwenen na alleen chemotherapie en bestraling. Onderzoekers Hanneke van Laarhoven en Aafke Creemers kregen in 2018 subsidie van de Maag Lever Darm Stichting om te onderzoeken of een bloedtest kan voorspellen voor welke patiënten deze operatie wel of niet nodig is. Als deze patiënten geen operatie hoeven ondergaan, behouden zij hun slokdarm en daarmee een betere kwaliteit van leven. Patiënten bij wie de kanker niet volledig is verdwenen na chemotherapie en bestraling, kunnen misschien een aanvullende behandeling krijgen.

Route 2: Op tijd erbij - Subsidie slimme en snelle diagnostiek: Test voor opsporen ziekteverwekkers bij darmfalen

Een onderzoek van dr. Geert Wanten en zijn onderzoeksteam - RadboudUMC

Dr. Geert Wanten en zijn team zetten zich in voor patiënten met darmfalen. Bij deze kwetsbare groep patiënten functioneert de spijsvertering zo slecht dat zij afhankelijk zijn van voeding via een infuus in de bloedbaan. Helaas krijgen deze patiënten regelmatig te maken met levensbedreigende infecties. De Maag Lever Darm Stichting financierde in 2018 een veelbelovend onderzoek naar een slimme en snelle test om deze bloedbaaninfecties en ziekteverwekkers binnen vier uur op te sporen. Door de snellere diagnose kunnen patiënten eerder de juiste behandeling krijgen en nemen de ziektelast en de kans op overlijden af.

Route 3: Samen strijden - Running4Roos: samen in beweging tegen slokdarmkanker

Begin 2018 kregen wij een e-mail van Fabiola, Pauline en Petra. In de zomer van 2017 was bij hun vriendin Rosa (vrouw van Robert en moeder van drie jonge kinderen) slokdarmkanker geconstateerd. Eerst was er nog hoop op genezing, maar een paar maanden later kreeg Rosa te horen dat de slokdarmkanker was uitgezaaid. Een operatie was niet meer mogelijk. Een gevoel van ongeloof, verdriet en vooral machteloosheid bleef over.

Samen besloten ze om dit gevoel om te zetten naar iets positiefs. De arts had aan Rosa uitgelegd dat haar lichaam elke dag een marathon loopt. En samen lopen, is beter dan alleen! Daarom riepen zij iedereen op om samen hard te lopen of te wandelen tegen slokdarmkanker tijdens het Dam tot Dam Weekend: Running4Roos was een feit.

Uiteindelijk kwamen ruim 200 mensen in actie voor Running4Roos. Onvergetelijk blijft het beeld van Rosa's "blauwe kudde" die dat weekend zorgde voor zoveel mooie en emotionele momenten. Met daarnaast het geweldige bedrag van 44.333 euro voor onderzoek naar spijsverteringsziekten.

"Hartverwarmend hoeveel mensen van alle leeftijden mee wilden doen en ons sponsorden", vertelt Pauline. "Niet alleen familie, vrienden en kennissen, maar ook totaal onbekenden."

Route 3: Samen strijden - 2 handen op 1 buik award: samen beslissen over de behandeling

Onze 2 handen op 1 buik award is bedoeld voor een arts die 'samen beslissen' op een inspirerende manier toepast in het contact met zijn of haar patiënten. Via een oproep op onze website kwamen er 226 nominaties binnen. Deze werden beoordeeld op belangrijke onderdelen van 'samen beslissen', zoals het bespreken van alle behandelopties en het samen met de patiënt zorgvuldig afwegen van de voor- en nadelen en eventuele risico's van een behandeling. Vanuit alle nominaties selecteerden we vijf verhalen van patiënten over artsen die 'samen beslissen' eer aan doen. Deze werden op onze website en social media geplaatst, waarna gestemd kon worden.

In totaal kwamen er 2680 stemmen binnen en met 38 procent van de stemmen werd Prof. Dr. Geert Kazemier, oncologisch chirurg aan het Amsterdam UMC-locatie VUmc, de winnaar. Hij ontving in aanwezigheid van patiënte Geneviève die hem nomineerde, de 2 handen op 1 buik award en een geldprijs van 15.000 euro. Dit geld mag hij gebruiken om zijn kennis en vaardigheden over 'samen beslissen' te vergoten of om te delen met anderen.

"Het feit dat dr. Kazemier niets onbesproken laat, helpt enorm bij het beslissen over zo'n ingrijpend proces", aldus patiënte Geneviève. "Ik voel me gehoord en kan daardoor zelf de regie houden."

Route 3: Samen strijden - Toiletalliantie: in actie voor openbare en opengestelde toiletten

2018 was het jaar van de Toiletalliantie. Op 22 november was het zover. Dertien maatschappelijke organisaties tekenden een overeenkomst om samen onze droom te verwezenlijken: voldoende (semi-) openbare, toegankelijke toiletten in Nederland in 2023. Zodat iedereen onbezorgd op pad kan. Hoe? Door samen Rijksoverheid, gemeenten, winkeliers en horecaondernemers in beweging te brengen om meer toiletten te realiseren.

De Toiletalliantie bestaat uit: de Maag Lever Darm Stichting, patiëntenverenigingen CCUVN, PDSB, Stomavereniging en SPKS, ouderenbonden KBO-PCOB en KBO Brabant, de Continentiestichting, de Zonnebloem, leder(in), KansPlus, vrouwen netwerk NVVH en reizigersorganisatie Rover.

In 2018 startte de Maag Lever Darm Stichting ook een samenwerking met Appvise, de bouwers van de HogeNood app. In totaal stonden er eind 2018 meer dan 6200 toiletten in deze HogeNood app geregistreerd.

Wist je dat?

- › Meer dan 50 gemeenten in Nederland in 2018 in beweging zijn gekomen en openbare en toegankelijke toiletten nu stevig op de agenda hebben staan?
- › Er in 2018 maar liefst 1283 (semi-) openbare toiletten zijn aangemeld bij de HogeNood app?

Wist je dat?

- › Deze drie grote steden fors investeerden in (semi-) openbare en toegankelijke toiletten?
  - › Rotterdam: € 400.000 per jaar
  - › Utrecht: € 68.000 per jaar
  - › Den Haag: € 150.000 per jaar

Route 3: Samen strijden - Zuiderzee Klassieker: fietsen voor een gezonde buik

Elk jaar organiseert de Maag Lever Darm Stichting haar indrukwekkende fietsevenement de Zuiderzee Klassieker. In 2018 was het de beurt aan alweer de achtste editie. Ruim 1200 fietsers stonden op de pedalen en fietsten 50, 80, 120 of 180 kilometer voor een gezonde buik en om geld op te halen voor onderzoek naar spijsverteringsziekten. Dit jaar voor het eerst vanuit de thuishaven van de Maag Lever Darm Stichting én het middelpunt van Nederland: de stad Amersfoort. Wat prachtig aansloot bij het doel waarvoor gefietst werd: de buik, het middelpunt van onze gezondheid. Het Lieve Vrouweplein in Amersfoort werd voor één dag omgetoverd tot het 'Buikplein' en vanaf daar vertrokken 'onze' fietsers voor een tocht over oud en nieuw land, door polders en bossen en langs oude Zuiderzee-havens. Met een geweldige opbrengst van ruim 250.000 euro kijken we alweer uit naar de volgende editie.

Route 3: Samen strijden - De Nijmeegse Vierdaagse: Duizenden stappen in de goede richting

Veel mensen liepen het afgelopen jaar voor de Maag Lever Darm Stichting mee in de Nijmeegse Vierdaagse. De combinatie van de Vierdaagse feesten, de geleverde prestaties én de verhalen van de deelnemers zelf maakte het evenement onvergetelijk. Alle deelnemers hadden hun eigen persoonlijke motivatie om mee te wandelen. Zo liepen tientallen militairen voor hun collega, die is overleden aan alvleesklierkanker. Anderen liepen voor familieleden met IBD. Het programma 'Het gevoel van' volgde MLDS-Vierdaagseloper Willem (de bijna-oudste vlogger van Nederland) op de voet, waardoor miljoenen mensen in de huiskamer ook een glimp van dit evenement mee kregen. En via onze social media kanalen bleef iedereen op de hoogte dankzij vlogs van Judith, Rende, Dave en Willem. In totaal wandelden 30 deelnemers mee voor de Maag Lever Darm Stichting en samen haalden ze ruim €20.000 op voor de strijd voor een gezonde spijsvertering.

Bekijk de [video](#) 'Bedankt en tot volgend jaar' voor een sfeerimpressie.

Route 3: Samen strijden - Prikkelbare Darm Syndroom (PDS): bewustwording, keuzehulp en kenniscentra

Bewustwordingscampagne PDS

De Maag Lever Darm Stichting wil meer aandacht voor mensen met het prikkelbare Darm Syndroom (PDS). Met een grootschalige bewustwordingscampagne creëerden we het afgelopen jaar meer begrip voor de last die patiënten van hun PDS kunnen ondervinden en de beperkingen die deze chronische darmaandoening aan hun leven oplegt.

Ontwikkeling keuzehulp

Maar het bleef niet bij het creëren van een breder bewustzijn en meer begrip. In 2018 zijn we gestart met het ontwikkelen van een keuzehulp voor de behandeling van PDS. Een instrument waarmee we patiënten, maar ook (huis) artsen overzicht en houvast willen bieden in het woud van informatie over dit onderwerp. Aan dit project werkt een werkgroep mee met daarin artsen, patiënten en andere betrokken zorgverleners in het PDS zorgpad, zoals een diëtist, een psycholoog, een verpleegkundig specialist en een apotheker.

Kenniscentra voor PDS

Ook is een project gestart om kenniscentra voor PDS op te richten. Ziekenhuizen die volgens een te ontwikkelen model gaan werken mogen zich 'kenniscentrum PDS' noemen. In deze kenniscentra kunnen met name patiënten geholpen worden waarvoor behandeling onvoldoende resultaat geeft. De kenniscentra worden ingericht met input van patiënten, specialisten en andere zorgverleners. Naast het bieden van de best mogelijke behandeling, kan vanuit de kenniscentra ook onderzoek naar PDS worden gedaan. Na een geslaagde pilot in drie ziekenhuizen zal er nu verspreid over Nederland een netwerk van meerdere kenniscentra PDS gevormd worden.

2018: PDS in cijfers

- > 120.000 mensen vulden de PDS test in
- > 630.000 mensen bezochten onze informatiepagina's over PDS
- > 1,5 miljoen mensen zagen onze PDS bewustwordingscampagne via online uitingen, zoals onze facebookpagina en dokterdokter.nl

De Maag Lever Darm Stichting wil partijen verbinden en werkt actief samen met medici, onderzoekers en diverse patiëntenorganisaties. Vanuit deze 'samenwerkingsdriehoek' realiseren we wetenschappelijke, medische en zorgoplossingen in het belang van de patiënt. Samen met diverse patiëntenorganisaties hebben we een buikcoalitie gevormd. Vanuit deze coalitie benoemen we verbindende thema's en voeren we samen diverse projecten uit.

Ook is de Maag Lever Darm Stichting in 2018 samen met Wageningen University Research op het thema vezels een langdurige relatie met het bedrijfsleven aangegaan. De samenwerking met bedrijven begint altijd vanuit de inhoud en moet aansluiten bij onze belangrijke onderwerpen en thema's. We bewaken hierbij voortdurend onze onafhankelijkheid.

In 2018 realiseerden we meerdere samenwerkingen en projecten, zowel op de korte als op de lange termijn. Een gedeeld patiëntbelang stond hierin steeds voorop.

Greep uit onze samenwerkingen in 2018

- › Na een intensieve verkenning is een **Toiletalliantie** van 13 partijen gevormd. Deze alliantie slaat de handen inéén om het tekort aan openbare en opengestelde toiletten in Nederland aan te pakken
- › We werken samen met **Micropia**. In de darmen huizen miljarden bacteriën: het microbioom. Deze bacteriën zijn essentieel voor onze vitaliteit en gezondheid. Samen maken we het publiek door voorlichting bewust van het belang van het microbioom
- › Vanuit het **PDS project** worden e-health tools ontwikkeld en is een succesvolle bewustwordingscampagne gevoerd. Ook kreeg het MUMC een subsidie om samen met andere ziekenhuizen via een pilot vorm te geven aan de ontwikkeling en implementatie van PDS-centra. Met belangenvereniging PDSB zijn we in gesprek om op organisatieniveau zeer nauw samen op te trekken
- › Samen met de **Coeliakie Vereniging** Nederland is een verkenning gestart gericht op intensieve samenwerking om zo onderzoeksfinanciering mogelijk te maken specifiek gericht op coeliakie patiënten. Binnen deze samenwerking worden zowel donaties geworven als projecten geselecteerd om in te investeren ('geormerkt werven')
- › Voor IBD en de lever zijn '**roadmaps**' opgesteld. Samen met stichting 'Initiative on Crohn and Colitis' (ICC), Nederlandse Vereniging van Maag-Darm-Leverartsen (NVMDL), Crohn en Colitis Ulcerosa Vereniging Nederland (CCUVN), Nederlandse Vereniging voor Hepatologie (NVH) en Nederlandse Leverpatiënten Vereniging (NLV) wordt nu toegewerkt naar een actief samenwerkingsverband

In 2018 zijn we gestart met een meer persoonlijkere benadering van fondsenwerving, met als insteek emotionele binding en loyaliteit. Het effect daarvan is terug te zien in een groei van de inkomsten bij grote gevers en acties in het land. Ook zijn er in 2018 meer nalatenschappen aan ons toevertrouwd. De totale inkomsten vanuit eigen fondsenwerving vielen in 2018 hoger uit dan in 2017 en komen dicht in de buurt van de begroting.

In 2018 hebben we meer geïnvesteerd in de relatie met onze donateurs. Op korte termijn leverde dat iets lagere inkomsten op uit het reguliere donateursprogramma. Toch zetten we dit door. De kwaliteit van de relatie met onze donateurs op de lange termijn is voor ons belangrijker dan de korte termijn opbrengsten. Uiteindelijk verwachten we door deze investering meer continuïteit van inkomsten.

In 2018 zetten we in op de groei van donateurs met een vaste bijdrage. Met resultaat, deze groep is met 920 gestegen naar 22.702 donateurs. In totaal hadden we 113.145 donateurs (een lichte stijging ten opzichte van 2017: 112.646). Donateurs zijn alle mensen die ons steunen met een machtiging, een gift of periodieke schenking.

Samen strijden: betrokken en persoonlijke fondsenwerving

> Kerstkaart en mailpack

In december stuurden we een Kerstkaart naar onze donateurs. En een 'mailpack' waarin Patty haar indrukwekkende verhaal deelde over darmkanker. Een verhaal over angst, kracht, teleurstelling en vooral over liefde.

> Passend onderzoek

Een donateur verloor zijn echtgenote aan uitzaaiingen van darmkanker. Hierdoor kwam hij bij ons terecht met de vraag of daar onderzoek naar gedaan kon worden. Samen vonden we een passend en kwalitatief hoogwaardig onderzoek, waaraan hij de komende jaren in totaal €100.000 zal bijdragen.

In 2018 ontvingen we ruim 4,5 miljoen unieke bezoekers op onze website www.mlds.nl en 2.335 online donaties. Iets minder dan in 2017. In 2019 sluiten we de online activiteiten structureel aan op onze andere fondsenwervende activiteiten en maken we een start met emailmarketing. Zo verwachten we in 2019 weer groei te realiseren.

In 2018 zijn er bijna 200 acties door particulieren georganiseerd voor de Maag Lever Darm Stichting. Er is geroeid, gerend, gewandeld, gezwommen en gefietst. Dit heeft geresulteerd in een bijzondere inkomstengroei van ruim 50.000 euro in vergelijking met 2017.

De inkomsten uit onze collecteweek zijn in 2018 gedaald ten opzichte van het voorgaande jaar. Mede door personele uitdagingen in het collecteteam en de implementatie van een nieuw collectesysteem, hebben we de beoogde doelstelling niet gehaald. Vanaf 2019 wordt de collecteweek projectmatig aangestuurd om deze dalende trend tegen te gaan en de kennis en kunde van de gehele organisatie hier beter bij te betrekken.

De bijdrage uit het bedrijfsleven was in 2018 flink hoger dan in 2017 (€193.388 versus €62.335), maar wel lager dan begroot (€375.000). Dit kwam voornamelijk doordat het concretiseren van afspraken met een aantal partners veel tijd in beslag nam. Deze bijdragen worden in 2019 alsnog ontvangen.

Het CBF kijkt kritisch naar wervingskosten en wil dat het percentage doelbesteding als percentage van de totale lasten, over de afgelopen drie jaar, gemiddeld minimaal 70% is. Over 2018 was dit percentage voor de Maag Lever Darm Stichting 87,1%. Daarmee komt ons gemiddelde percentage over drie jaar op 85,4%.

Het percentage kosten eigen fondsenwerving ten opzichte van baten uit eigen fondsenwerving is 22,5%

Zichtbaarheid en relevantie. Dat is de kern van alle communicatie- en voorlichtingsactiviteiten van de Maag Lever Darm Stichting. Dat de stichting voor veel mensen relevant is, blijkt uit de ruim 4,5 miljoen unieke bezoekers op onze website www.mlids.nl (gemiddeld 440.000 per maand). Zo'n driekwart van deze mensen komt via zoekmachines terecht op één van de ruim 200 voorlichtingspagina's over spijsverteringsziekten.

Ons platform gericht op preventie ('Hoe Gezond is Jouw Buik') bereikte 500.000 unieke bezoekers (2017: 70.000). Daarnaast werden onze online tests en gezondheidschecks veelvuldig bezocht: de 7-signalentest voor darmkanker kreeg ruim 200.000 bezoekers en de 'heb ik PDS-test', gemaakt in samenwerking met de PDS Belangenvereniging, mocht op 130.000 bezoekers rekenen.

Naast het beschikbaar stellen en up-to-date houden van informatie namen we mensen mee in de leefwereld en verhalen van patiënten. Om mensen voor te lichten, zoals dat gebeurde bij de [bijna-oudste-vlogger van Nederland](#) die met 1 miljoen views velen meenam in het ziekteproces rondom alvleesklierkanker. Maar ook om een maatschappelijk probleem te agenderen, zoals in het project waarin we aandacht vroegen voor het nijpende openbaar toilettkort in Nederland.

Op gezette tijden voerden we campagne. Zo bewogen we via PR-acties en evenementen vele vrijwilligers die in tientallen gemeenten het toilettkort aankaartten. In darmkankermaand maart brachten we de 7-signalentest onder de aandacht. Het hele jaar, en met een piek in het najaar vroegen we aandacht voor het Prikkelbare Darm Syndroom (PDS). En in het najaar maakten we mensen bewust van het belang van gezonde en vezelrijke voeding.

Highlights communicatie en voorlichting 2018

Vezels

Via het platform 'Hoe Gezond is Jouw Buik' wisten we 500.000 mensen bewust te maken van het belang van vezelrijke voeding.

Nationale poepdag kon rekenen op veel media-aandacht. Deze dag riepen we in het leven om het belang van 'achterom kijken' na toiletbezoek te benadrukken.

Darmkankermaand maart

In maart vroegen we mensen alert te zijn op de alarmsignalen van darmkanker via de '7-signalen test' en ruim 200.000 mensen vulden de test in.

'Open over PDS'

Samen met belangenvereniging PDSB vroegen we aandacht voor het Prikkelbare Darm Syndroom via het verhaal van PDS-patiënt Nick en door te wijzen op de PDS-test. Zo'n 1,5 miljoen mensen zagen de campagne via online uitingen en op de radio hoorden 1,7 miljoen mensen de spot.

Op **Wereld Toiletdag** vroegen we aandacht voor het tekort aan openbare toiletten, met uitgebreide aandacht in 1Vandaag. Dankzij Paul de Leeuw kreeg het onderwerp zelfs kort een podium bij het tv-programma De Wereld Draait Door (DWDD).

Voorlichting nieuwe stijl: de bijna-oudste vlogger van Nederland

Naast de vraag om objectieve informatie over een ziekte of aandoening is er ook behoefte aan ervaringsverhalen. Wanneer ik een ziekte krijg, wat overkomt me dan, wat komt er op me af? Om antwoord te geven op die vragen mochten we Willem Brethouwer maandenlang volgen. In een hele spannende periode. Willem kreeg de diagnose alvleesklierkanker. Tijdens zijn chemotraject en in de periode daarna gaf hij een kijk in zijn persoonlijke leven. Van diepe dalen (het forse effect van de chemo op zijn lijf) tot aan grote pieken (enkele maanden na zijn laatste kuur liep hij de Nijmeegse Vierdaagse). We maakten online reportages en daarnaast pakte Willem zelf de camera. Regelmatig vlogde hij over zijn belevenissen.

Willem wist honderdduizenden kijkers aan zich te binden. In totaal zijn de vlogs en reportages meer dan een miljoen keer bekeken. Maar het bracht meer. Door zijn verhaal inspireerde hij andere patiënten en hun omgeving. 'Ik volg jou, ik heb zelf ook slokdarmkanker gehad'. Of: 'Jij staat zo positief in het leven, dat inspireert me'. Slechts een paar van de 1000 warme reacties die Willem op social media of in levenden lijve kreeg.

Die inspiratie bleef niet beperkt tot patiënten. Willems ervaringen maakten ook diepe indruk op artsen en hij krijgt regelmatig de vraag om voor medisch professionals te spreken. Door het verhaal van Willem is meer begrip ontstaan over de impact van een ziekte.

WO programma en toekenningen

De Maag Lever Darm Stichting wil maag-, (slok-)darm-, alvleesklier- en leverziekten helpen voorkomen en bestrijden en de kwaliteit van leven van patiënten verbeteren. Dit doen wij onder andere door het financieren van wetenschappelijk onderzoek en zorgprojecten.

In 2018 was de inrichting van onze subsidielijnen als volgt:

Snelle en Slimme Diagnostiek

Doel van deze subsidielijn is het vinden van slimme en gemakkelijke methodes om maag-, (slok)darm-, alvleesklier- en leveraandoeningen snel te identificeren. Voor de patiënt betekent dat snel duidelijkheid en voor de specialist het tijdig en gericht kunnen inzetten van een behandeling. Deze subsidielijn is voor alle maag-, (slok)darm-, alvleesklier- en leveraandoeningen, behalve spijsverteringskankers. In 2018 is aan zeven projecten subsidie toegekend. Daarnaast werd een subsidie op vroegdiagnostiek toegekend op basis van een 'case for Support'. Dit betreft een onderzoek naar het vroegtijdig ontdekken van een Barrett-slokdarm en slokdarmkanker met een ademtest in de huisartsenpraktijk.

Spijsverteringskankers

Doel van deze subsidielijn is het stimuleren van wetenschappelijk onderzoek naar spijsverteringskankers waarbij de nadruk ligt op vroegdiagnostiek. In 2018 is vanuit deze subsidielijn aan vijf projecten subsidie toegekend, onder andere op slokdarm-, darm- en leverkanker.

Publiek Private Samenwerkingen (PPS)

Het publiek-private consortium CRC Bioscreen 3.0 richt zich op de ontwikkeling van een nieuwe opsporingsmethode voor dikke darmkanker. CRC Bioscreen 3.0 financierden we met PPS-toeslag. Deze toeslag is door de Topsector Life Sciences & Health (LSH) beschikbaar gesteld aan de Maag Lever Darm Stichting om publiek private samenwerkingen op het gebied van spijsverteringsziekten te stimuleren.

Met deze PPS-toeslag hebben we ook een bijdrage geleverd aan twee fondsoverstijgende initiatieven:

- Een project op het gebied van chronische immuunziekten, zoals IBD (ontstekingsziekten van de darm). Niet eerder werd samen met vele gezondheidsfondsen, verschillende ziekenhuizen en het bedrijfsleven in de volle breedte ingezet op immunologisch onderzoek.
- Het project 'My Own Research', wat zich richt op mensen met een chronische ziekte die darmklachten hebben en vermoeid zijn. Mogelijk kan hier een behandeling met probiotica en een ander supplement uitkomst bieden.

MDL innovaties

Deze subsidielijn heeft als doel om met innovaties gericht op de maag, (slok) darm, alvleesklier en lever nog beter te voldoen aan de verwachtingen van patiënten, donateurs, onderzoekers en artsen wat betreft het op relatief korte termijn impact genereren voor patiënten. Deze subsidielijn heeft in 2018 geen geschikte projecten opgeleverd.

Zorgprojecten Patiënt Empowerment (PEP)

De nieuwe subsidielijn PEP stimuleert projecten die inzetten op 'patiënt empowerment' en goede kwaliteit van zorg, waarbij de behoefte van de patiënt en diens naasten centraal staat. De zorgprojecten zijn zorgvuldig getoetst door onze nieuwe Maatschappelijk Adviesraad waarna in 2018 vijf projecten subsidie kregen. In 2018 is ook geïnvesteerd in de ontwikkeling en implementatie van keuzehulpen specifiek voor de patiënt met het prikkelbare darm syndroom (PDS) en de patiënt met uitgezaaide dikke darmkanker.

De Maag Lever Darm Stichting kende in 2018 subsidie toe aan [20 wetenschappelijke onderzoeken en projecten](#).

In 2018 is 87,1% van de baten rechtstreeks ten gunste gekomen van de doelstellingen. Dit is ruim boven de gestelde CBF ondergrens van 70%.

Ontwikkelingen in 2018

In 2018 is binnen het vakgebied Kennis en Innovatie een verkenning gedaan naar een aantal specifieke ziektebeelden en organen en zijn 'roadmaps' ontwikkeld voor ontstekingsziekten van de darm (IBD) en de lever. Deze 'roadmaps' geven richting aan de projecten en doelbesteding voor 2019. Daarnaast is in 2018 een start gemaakt met een vernieuwde cijfermatige onderbouwing van de MDL problematiek in Nederland in samenwerking met het RIVM. In het eerste kwartaal van 2019 komen de gegevens hiervan beschikbaar.

WAR en MAR

Er is gekozen voor een nieuwe inrichting van onze Wetenschappelijke adviesraad (WAR). In 2018 hebben we voor het eerst gewerkt met één raad en afhankelijk van de subsidielijnen, commissies ingericht om te komen tot een gedegen advies op de aanvragen. Deze werkwijze zullen we in 2019 voortzetten. In 2018 werd ook de Maatschappelijke Adviesraad (MAR) opgericht om ons te adviseren over de toekenning van zorgprojecten.

Patiëntenpitch toekenningsprocedure

In 2018 is gekozen om, anders dan voorafgaande jaren, ons patiëntenpanel actiever te betrekken bij de toekenning van wetenschappelijk onderzoek. Dit hebben we gedaan door alle geselecteerde onderzoekers hun onderzoek te laten 'pitchen' aan patiënten. Hiermee kregen de patiënten een meer prominente rol in het proces van toekennen én werd ons contact met de onderzoekers in een eerder stadium gelegd, wat goed bleek voor de verdere samenwerking.

In 2019 gaan we als Maag Lever Darm Stichting onze zichtbaarheid nog verder vergroten en een groter publiek aanspreken. Vanuit 'Ons verhaal' willen we zoveel mogelijk impact realiseren via onderzoeken, projecten, campagnes en activiteiten. Onze keuzes zijn ingegeven door wat voor de Nederlander in het algemeen én voor de buikpatiënt en diens naasten belangrijk is. Onze nieuwe subsidielijnen voor projecten die inzetten op 'patient empowerment' en goede kwaliteit van zorg is hiervan een sprekend voorbeeld.

We leggen de focus meer dan voorheen op vroege opsporing, bijvoorbeeld met een grote subsidielijne voor wetenschappelijk onderzoek. Ook wordt de implementatie van de onderzoeksresultaten in de dagelijkse praktijk een speerpunt voor de komende jaren. Tenslotte gaan we actief zorgprofessionals benaderen om baanbrekende projecten, onderzoeken en samenwerkingen te vinden en te verzilveren. En last but not least: in 2019 onthullen we onze nieuwe uitstraling en huisstijl.

Enkele nieuwe speerpunthema's voor 2019

- 1 Ontstekingsziekten van de darm (IBD)
- 2 Leverziekten, NASH en NAFLD in het bijzonder
- 3 Coeliakie
- 4 Landelijk Deltaplan alvleesklierkanker
Samenwerking met PDSB in een nieuwe patiëntenstichting

Gezondheidsfonds

De Maag Lever Darm Stichting is een fondsenwervende organisatie, een zogeheten gezondheidsfonds, en is aangesloten bij Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF) en Goede Doelen Nederland. De stichting is bij de Kamer van Koophandel ingeschreven onder nummer 41010169 en staat onder leiding van een directeur-bestuurder. Een Raad van Toezicht, bestaande uit vijf leden, vormt het toezicht op de stichting.

De personalia van de Raad van Toezicht van de Maag Lever Darm Stichting zijn opgenomen in Bijlage 2.

Vrijwilligers

Jaarlijks zetten ongeveer 15.000 mensen zich geheel belangeloos in voor de Maag Lever Darm Stichting. Van collectant en kantoorvrijwilliger tot lid van de Raad van Toezicht of in één van onze Wetenschappelijke Adviesraden of patiëntenpanels. De vrijwilligers ondersteunen verschillende afdelingen en krijgen eventuele kosten die zij daarbij maken vergoed. Elke vrijwilliger heeft een vast aanspreekpunt binnen de stichting. We vinden het belangrijk om persoonlijk contact met onze vrijwilligers te onderhouden. Zo kunnen we de wederzijdse verwachtingen goed op elkaar afstemmen en duidelijk maken dat hun inzet van grote toegevoegde waarde is voor ons.

Medewerkers

Op 31 december 2018 waren er 31 betaalde medewerkers in dienst (23,8 fte) bij de Maag Lever Darm Stichting. Als kleine organisatie moeten we efficiënt werken en resultaatgericht opereren. We stellen hoge eisen aan professionaliteit en betrokkenheid. Onze medewerkers moeten bezieling hebben voor het realiseren van maatschappelijke impact en een passie voor de spijsvertering. Bovendien is samenwerking, nieuwsgierigheid en innovatiekracht cruciaal gebleken. Duidelijke doelstellingen en persoonlijk leiderschap staan centraal. Onze medewerkers krijgen volop ontplooiingsmogelijkheden in een gezond arbeidsklimaat. Persoonlijke ontwikkeling en talentmanagement krijgen nadrukkelijk aandacht. Zo zorgen we ervoor dat het werk voor iedereen uitdagend blijft en dat de juiste mensen met de juiste kwaliteiten op de juiste plek zitten.

Functiehuis en profielen

We zijn overgestapt naar een generiek functiehuis met meer aandacht voor en nadruk op competenties, rollen en persoonlijke ontwikkeling. Ook is in 2018 het personeelshandboek aan een update onderworpen in overeenstemming met wet- en regelgeving en passend bij de nieuwe inrichting van de organisatie.

Functiewaardering

Medewerkers worden beloond via de functiewaarderingssystematiek van Hay Group. We bieden marktconforme salarissen en secundaire arbeidsvoorwaarden. Ook hanteren we een personeelshandboek waarin alle arbeidsvoorwaarden en personele regelingen vastliggen. De directeur van de Maag Lever Darm Stichting ontvangt een salaris conform de Adviesregeling van Goede Doelen Nederland.

Arbeidsomstandigheden

Voor verzuimbegeleiding en -preventie werkt de Maag Lever Darm Stichting samen met Rienks Arbodienst. In 2018 bedroeg het ziekteverzuimpercentage 3,54 % exclusief zwangerschapsverlof (in 2017: 5,91%). Het gemiddeld aantal keer dat een medewerker zich ziek heeft gemeld in 2018 bedraagt 1,36 keer (in 2017: 1,62).

Personeelsbijeenkomst

De Maag Lever Darm Stichting kent geen ondernemingsraad of personeelsvertegenwoordiging. In 2018 was er vier keer een personeelsbijeenkomst. Daarin kwamen de aanvoerders en de medewerkers samen. Zij bespraken onder andere de positionering van de stichting, strategische keuzes, plannen en de voortgang van projecten en activiteiten.

Efficiency

De Maag Lever Darm Stichting heeft de benodigde kernkwaliteiten in huis en besteedt specialistische taken, zoals juridisch advies, uit. Dit vergroot de kwaliteit van de organisatie, evenals de daad- en innovatiekracht.

Milieu

De Maag Lever Darm Stichting gaat bewust om met het milieu. Reizen met openbaar vervoer wordt gestimuleerd en een fietsenplan is onderdeel van de arbeidsvoorwaarden. Op ons kantoor scheiden we afvalstromen, streven we naar

hergebruik van verpakkingsmateriaal, promoten we digitale archivering boven fysieke opslag en proberen we het aantal afdrukken te beperken door een specifiek printbeleid. Bovendien laten we ons jaarverslag niet meer drukken; we publiceren het op onze website. Onze relaties krijgen een digitale mededeling van ons zodra het jaarverslag online staat.

Klachtenregeling

De Maag Lever Darm Stichting heeft een klachtenregeling. We registreren de klachten die ons bereiken en nemen contact op met iedereen die een klacht indient. Doel is altijd om te zoeken naar een passende oplossing. In 2018 kregen we 45 klachten binnen (2017: 85). Het merendeel was naar aanleiding van fondsenwervende activiteiten.

Directeur-bestuurder

De directeur-bestuurder is belast met de (dagelijkse) besturing van de Maag Lever Darm Stichting en geeft richting aan de organisatie. De directeur-bestuurder zorgt voor de werving, besteding en het beheer van financiële middelen en vertegenwoordigt de organisatie. Ook zorgt de directeur-bestuurder voor het adequaat functioneren van de organisatie in het algemeen. Daarvoor stelt de directeur-bestuurder de meerjarenbeleidsvisie, het jaarplan en de begroting op en legt deze ter goedkeuring voor aan de Raad van Toezicht. Over de uitvoering van het jaarplan wordt periodiek gerapporteerd

aan de Raad van Toezicht. De beloning van de directeur-bestuurder ligt onder de norm van de Adviesregeling van Goede Doelen Nederland.

Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht ziet toe op de realisatie van de doelstellingen van de stichting, houdt toezicht op de werkzaamheden van de directie en het managementteam, en staat hen met raad terzijde. De wettelijke bevoegdheden van de Raad hebben onder meer betrekking op het goedkeuren van het beleidsplan, de begroting, het jaarverslag en de jaarrekening en belangrijke investeringen. De directie en het management team zijn verantwoordelijk voor de realisering ervan. De Raad van Toezicht bestaat uit minimaal vijf en maximaal zeven leden en vergadert tenminste vijfmaal per jaar in aanwezigheid van de directie. Daarnaast heeft de Raad regelmatig formele en informele contacten met de directie en het managementteam. De Raad van Toezicht kent een Auditcommissie en een Benoemings- en remuneratiecommissie.

Statutenwijziging

In 2018 zijn de statuten niet gewijzigd. De statuten zijn in overeenstemming met de anbi-regelgeving, de erkenningsregeling CBF, de Governance Code Cultuur (op hoofdlijnen) en de algemene bepalingen van good governance. Tevens sluiten de statuten aan bij de recente wetgeving over bestuur en toezicht bij stichtingen en verenigingen.

De Maag Lever Darm Stichting hield in 2018 de actuele risico's scherp in het vizier. Evenals de acties om deze risico's te beheersen. Hiervoor gebruikten we een Risico Control Matrix. In december 2018 is er een zevende risico toegevoegd aan de bestaande risicoanalyse met de (te nemen) maatregelen. Dit betrof het risico op reputatieschade via samenwerkingsverbanden.

De risicobereidheid van de Maag Lever Darm Stichting is in zijn algemeenheid laag. We zijn ons zeer bewust van het feit dat we met het geld dat donateurs en vrijwilligers aan ons toevertrouwen zorgvuldig om moeten gaan. Dat is altijd het uitgangspunt voor ons handelen. Op het gebied van reputatie is de risicobereidheid zeer laag, omdat dit direct invloed kan hebben op onze inkomsten. Datzelfde geldt voor fondsenwerving en wet- en regelgeving. Op het gebied van ICT is de risicobereidheid ook laag. Dit is terug te zien in de uitgangspunten van ons ICT-beleid.

De risico's

1. Minder herkenbaarheid bij de achterban door verbreding positionering
2. Reputatieschade bij vergelijkbare organisaties die afstraalt op ons
3. Imagoschade vanuit eigen acties en activiteiten
4. Kwetsbaarheid kleine organisatie
5. Ongeoorloofde toegang tot privacygevoelige gegevens en kwetsbaarheid systemen en databases
6. Terugloop van inkomsten vanuit de loterijen
7. Reputatieschade via samenwerkingsverbanden

De maatregelen en een nadere omschrijving van de risico's zijn opgenomen in [Bijlage 1](#).

Governance

Hoe waarborgen we onze onafhankelijkheid?

De Maag Lever Darm Stichting opereert onafhankelijk, zodat wij ons werk goed en geloofwaardig kunnen uitvoeren. Om onze onafhankelijkheid te kunnen garanderen en waarborgen:

- > leggen we in samenwerkingsovereenkomsten onze onafhankelijkheid vast;
- > volgen we een gedragscode voor samenwerking met het bedrijfsleven

Hoe zorgen we voor compliance?

Het is voor ons van essentieel belang dat belanghebbenden (zoals het Nederlandse publiek en wetenschappers) vertrouwen houden in onze werkwijze en beleidskoers. Om dat vertrouwen te versterken:

- > werken we in overeenstemming met geldende wet- en regelgeving;
- > hanteren we de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen (de 'Code Wijffels');
- > volgen we de normen van Goede Doelen Nederland;
- > leven we de normen na van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF);
- > hebben we de fiscale Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI)- status;
- > hebben we duidelijke [subsidievoorwaarden](#) voor toekenning van subsidies.

Hoe streven we continuïteit na?

Om de continuïteit van de Maag Lever Darm Stichting te waarborgen, hebben we:

- > duidelijk beleid op het gebied van inkomstenspreiding, met een goede balans tussen a) het ontwikkelen van nieuwe fondsenwervende activiteiten die aansluiten bij de maatschappelijke ontwikkelingen en b) het optimaliseren van bestaande fondsenwervende activiteiten;
- > een gezonde continuïteitsreserve, die ons in staat stelt om gedurende één jaar het (deels of volledig) wegvallen van inkomsten op te vangen. Zo kunnen we ondanks het gebrek aan inkomsten toch onze doelstellingen blijven nastreven;
- > flexibiliteit in de organisatie(-omvang) en bewaken we scherp de ontwikkeling van baten en lasten.

De reserves van de maag lever darm stichting kunnen worden opgesplitst in twee delen:

- › De continuïteitsreserve. Deze reserve moet de organisatie aanhouden voor dekking van onvoorziene en urgente risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat de Maag Lever Darm Stichting ook in de toekomst aan haar verplichtingen kan voldoen
- › De doelbestedingsreserve. Deze reserve is bedoeld voor het realiseren van de doelstelling van de Maag Lever Darm Stichting, het financieren van onderzoek. Deze inkomsten kunnen we splitsen in:
  - › een deel dat is toegezegd aan onderzoek en in het lopende jaar wordt uitbetaald
  - › een deel dat in daaropvolgende jaren wordt uitbetaald.

De gekwalificeerde activa dienen te bestaan uit liquide middelen, spaartegoeden en in voldoende mate liquide te maken beleggingen. Deze beleggingen dienen een rendement op te leveren dat marktconform is en een risicoprofiel te hebben dat in logische relatie staat tot de statutaire doelstellingen.

We beleggen ons vermogen op een verantwoorde manier. We streven naar een redelijk rendement met een minimum aan risico's. Bovendien zijn we 'Social Responsible Investment (SRI) proof', of anders gezegd: we beleggen niet in bedrijven die betrokken zijn bij de tabaks-, alcohol- of fastfoodindustrie. Tevens beleggen we volgens de uitgangspunten zoals vastgelegd in de UN Global Compact, waardoor we bedrijven uitsluiten die botsen met de uitgangspunten van deze Global Compact.

We spreiden de risico's van beleggen zoveel mogelijk. Dat doen we door:

- › het beheer van het eigen vermogen uit te besteden aan een professionele vermogensbeheerder (IBS Asset Management). Daarbij zijn afspraken vastgelegd over de spreiding van de beleggingen;
- › ons vermogensbeleid jaarlijks te evalueren, zowel intern als met de externe vermogensbeheerder. Indien nodig wijzigen we ons beleggingsbeleid. We sloten 2018 af met een negatief nettoresultaat (€ 22.493), maar er is geen reden om van de huidige lijn af te wijken;
- › de korte- en middellange termijnmiddelen deels op een bankrekening en deels op een spaarrekening aan te houden. Daardoor kunnen we enerzijds vermogen opbouwen en hebben we anderzijds voldoende flexibiliteit;
- › te kiezen voor een risicomijdende ('conservatieve') manier van beleggen. We beleggen in obligaties, deposito's, spaarrekeningen en garantieproducten. Slechts een klein deel beleggen we in zakelijke waarden (aandelen). Hiervoor geldt dat we een bandbreedte hanteren tussen 10% en 40%, waarbij we het overige deel van de portefeuille beleggen in vastrentende producten.

De Maag Lever Darm Stichting stuurt op een aantal belangrijke financiële parameters.

Resultaat 2018

De Maag Lever Darm Stichting streeft ernaar de inkomsten zoveel mogelijk direct te besteden. In voorgaande jaren is een bestemmingsreserve gevormd, die we nu ook kunnen besteden. Daarnaast hebben we in 2015 een bestemmingsfonds gevormd inzake de nalatenschap van de heer Grondel, die we geheel kunnen besteden aan wetenschappelijk onderzoek. In 2018 is dit bestemmingsfonds ook volledig benut. Dat verklaart het negatieve resultaat van € 1.062.175: we hebben naast de inkomsten uit dit jaar ook een deel van de uitgaven over 2018 met geld uit dit bestemmingsfonds gefinancierd. Dat resultaat is minder negatief dan begroot, er is minder uit de algemene bestemmingsreserve benut dan aanvankelijk voorzien. Dit geeft in 2019 ruimte voor een degelijk doelbestedingsprogramma. De inkomsten liggen iets onder de begroting, maar zijn hoger dan het voorgaande jaar.

Verhouding kosten en opbrengsten eigen fondsenwerving

Ons beleid is sterk gericht op het zo efficiënt mogelijk werven van fondsen. Dat gebeurt met name door strakke monitoring van de fondsenwervende activiteiten, sturing op efficiency van de fondsenwervende activiteiten en door de ontwikkeling van nieuwe activiteiten en samenwerkingen. Tegelijk wil de Maag Lever Darm Stichting wel de mogelijkheid houden om te investeren als zich veelbelovende kansen voordoen.

Verhouding doelbesteding en inkomsten

De Maag Lever Darm Stichting streeft ernaar zoveel mogelijk van de inkomsten te besteden aan onderzoek en voorlichting. In 2018 bedroeg het percentage doelbesteding ten opzichte van de inkomsten 87%. Dit is hoger dan we gemiddeld uitgeven, omdat we eind 2015 een grote nalatenschap hebben

ontvangen die we vanaf 2016 konden besteden aan onze doelstellingen. Deze nalatenschap is in 2018 volledig benut voor wetenschappelijk onderzoek.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarden. De liquide middelen betreffen voor het grootste deel tegoeden bij banken. Tevens zijn er enkele bankgaranties afgegeven voor de huur van het aandeel van de Maag Lever Darm Stichting in het Huis voor de Gezondheid. We zien een kleine daling in de liquide middelen, maar dit wijkt niet significant af van 2017. De Maag Lever Darm Stichting heeft een gezonde balanspositie, hetgeen blijkt uit de current ratio (2.8) en het solvabiliteitspercentage van 32% (saldo eigen vermogen/totale vermogen).

CBF-keurmerk

Het CBF-keurmerk is in 2016 vervangen door de CBF Erkenningregeling. De Maag Lever Darm Stichting heeft de Erkenning inmiddels gekregen en houdt zich aan de normen die in deze regeling zijn opgenomen. Het CBF vereist dat organisaties direct zichtbaar maken welk percentage van de totale uitgaven aan de doelstelling wordt besteed, welk percentage aan fondsenwerving en welk percentage aan beheer en administratie. De Maag Lever Darm Stichting maakt dit in één oogopslag duidelijk via het [CBF-paspoort](#) op onze website. Het voorheen gehanteerde absolute maximum van 25% kosten op het totaal van fondsenwerving is komen te vervallen. Vanwege grote verschillen tussen organisaties was één norm voor kosten voor fondsenwerving niet langer meer passend. Transparantie is nu de norm.

Het CBF vindt het belangrijk dat het percentage doelbesteding als percentage van de totale lasten, over de afgelopen drie jaar, gemiddeld minimaal 70% bedraagt. Bij de Maag Lever Darm Stichting is dit percentage 87,1% over 2018. Het gemiddelde percentage over drie jaar is 85,4%.

Onze maatschappelijke rol vereist dat we elk jaar verantwoorde keuzes maken voor projectbestedingen met zoveel mogelijk maatschappelijk impact. En dat we onze keuzes, aanpak en resultaten transparant richting onze achterban verantwoorden. De voorbeelden in dit jaarverslag bij 'Het jaar 2018 in beeld' illustreren onze maatschappelijke impact.

Good Governance

De samenleving stelt hoge eisen aan integriteit en transparantie in de goede doelensector. De Raad van Toezicht en de directie van de Maag Lever Darm Stichting onderschrijven de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen, de zogenoemde Code Wijffels, en handelen hiernaar. Mede in het kader van good governance, waarbij het scheiden van de functies 'toezicht houden', 'besturen' en 'uitvoeren' vooropstaat, is binnen de stichting aandacht besteed aan de herinrichting van de organisatie en de toebedeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden. In 2008 heeft het bestuur besloten dat bij de Maag Lever Darm Stichting een structuur met directie en een Raad van Toezicht past. De verschillende onderdelen van de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen hebben hun weerslag gevonden in de herziene statuten en in nieuwe en herziene reglementen. Deze [statuten en reglementen](#) staan op de website van de stichting.

De Code Goed Bestuur voor Goede Doelen onderscheidt drie principes:

- › Toezicht houden, besturen en uitvoeren.
- › Optimaliseren van de effectiviteit en efficiency van bestedingen.
- › Optimaliseren van de omgang met belanghebbenden.

Het principe van **toezicht houden, besturen en uitvoeren** dwingt de stichting na te denken over de vraag of zij intern genoeg maatregelen heeft getroffen om de functie 'toezicht houden' voldoende te scheiden van de functies 'besturen' en 'uitvoeren'. Op het kantoor van de Maag Lever Darm Stichting zijn per 31 december 2018 23,8 fte in loondienst. Verspreid over het land heeft

de organisatie een enthousiaste achterban van ongeveer 15.000 vrijwilligers (vooral collectanten). Zij ondersteunen het kantoor bij het realiseren van de doelstellingen. De bedrijfsvoering is lean & mean. Het team van aanvoerders geeft samen met de directie vorm aan het beleid van de organisatie. De projectmatig ingerichte organisatie stuurt op waarden en impact via de inhoudelijke programmering. Aanvoerders, projectleiders en medewerkers worden door de HR-adviseur ondersteund in hun persoonlijke ontwikkeling.

De Raad van Toezicht houdt toezicht op het beleid van de directeur-bestuurder, die de dagelijkse leiding in handen heeft, en op de gang van zaken in de stichting.

Raad van Toezicht - Functie: toezicht houden

Directie - Functie: bestuur en strategisch beleid

Team van aanvoerders - Functie: aansturing, monitoring en uitvoering beleid

Medewerkers en vrijwilligers - Functie: uitvoering van doelstellingen, input voor beleidsvorming

De Raad van Toezicht vergadert minimaal vier keer per jaar met de directie. Ook worden er jaarlijks twee thematische sessies georganiseerd, waarbij ook de aanvoerders betrokken zijn. De Raad van Toezicht houdt toezicht op het gevoerde beleid en de dagelijkse gang van zaken en staat de directie met advies ter zijde. De Raad van Toezicht houdt jaarlijks een evaluatie over en met de directie. De Maag Lever Darm Stichting benoemt toezichthouders voor bepaalde tijd: een periode van vier jaar. Toezichthouders zijn voor maximaal twee termijnen benoembaar.

De leden van de Raad van Toezicht ontvangen geen bezoldiging. Er zijn ook geen leningen, voorschotten en/of garanties verstrekt aan individuele (gewezen) bestuurders en/of toezichthouders.

De Auditcommissie bestaat uit twee leden van de Raad van Toezicht. Zij adviseren de Raad van Toezicht over het financiële beleid, de jaarrekening, de aanbevelingen van de accountant en de financiële beleidsvoorstellen van de Maag Lever Darm Stichting. De commissie vergadert minimaal drie keer

per jaar en heeft tussentijds contact met directie en de Teamleider Financiën. Tevens heeft de Auditcommissie tweemaal per jaar een gesprek met de externe accountant.

De Benoemings- en remuneratiecommissie bestaat uit drie leden van de Raad van Toezicht en geeft deze raad advies omtrent de invulling van vacatures (binnen de Raad van Toezicht en/of binnen de directie) en de bezoldiging van de directie. De werkgeversrol en bijbehorende HR-gesprekscyclus met de directeur-bestuurder wordt door (een deel van) de leden van deze commissie ingevuld.

Directie en het team van aanvoerders vergaderen minimaal eens in de twee weken. Indien gewenst gebeurt dit vaker. De dagelijkse leiding is in handen van de directie, deze is eindverantwoordelijk en legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht. Samen met het team van aanvoerders stelt de directie het beleid vast. Ook de Raad van Toezicht dient het beleid goed te keuren conform de statuten.

Optimaliseren van de effectiviteit en efficiency van bestedingen. De Maag Lever Darm Stichting heeft een heldere planning- en control cyclus, gebaseerd op het meerjarenbeleidsplan en de daaruit volgende jaarplannen. De Auditcommissie toetst de rapportages van het bureau, de rapportages van de vermogensbeheerder en in relatie met de voortgang van de activiteiten worden de budgetten geëvalueerd.

De Auditcommissie doet hiervan verslag aan de Raad van Toezicht. Daarnaast zijn er interne controlemaatregelen, vastgelegd in de AO-IC beschrijving, die voorzien in het toezicht op de financiën van de Maag Lever Darm Stichting. De effectiviteit en efficiency van de bestedingen zijn belangrijke aandachtspunten bij de toetsing en dienen indien nodig van extra toelichtingen te worden voorzien. De wetenschappelijke onderzoeken worden gecontroleerd op voortgang door middel van voortgangs- en eindrapportages die aan vooraf gestelde voorwaarden dienen te voldoen. Deze rapportages worden beoordeeld door (leden van) de wetenschappelijke adviesraad.

De exploitatie van de Maag Lever Darm Stichting wil aan de volgende kengetallen te voldoen:

- > De kosten voor eigen fondsenwerving mogen (gemiddeld over 3 jaar gerekend) maximaal 25% van de baten uit eigen fondsenwerving zijn
- > De kosten van Beheer en administratie moeten zo laag mogelijk gehouden worden
- > De bijdrage aan de doelbestedingen Voorlichting en Wetenschappelijk onderzoek bedragen minstens 70% van de totale baten

Optimaliseren van de omgang met belanghebbenden. Vrijwilligers, donateurs en sponsors zijn van grote waarde voor de Maag Lever Darm Stichting. Zij geven hun tijd en geld. Maar ook personen en organisaties die anderszins betrokken zijn – zoals patiënten, patiëntenverenigingen, wetenschappers, de politiek en het algemeen publiek – zijn voor ons belangrijk. Voorafgaand aan het opstellen van de beleidsplannen communiceert de stichting met de belangrijkste stakeholders. Hun standpunten en belangen worden meegewogen in het geformuleerde beleid.

Alle belanghebbenden van de Maag Lever Darm Stichting – van patiënten, patiëntenverenigingen en donateurs tot wetenschappers, pers en het algemene publiek - dienen goed geïnformeerd te worden over activiteiten, bestedingen en resultaten van de stichting. De Maag Lever Darm Stichting probeert zoveel mogelijk ruimte te geven aan wensen, vragen en klachten van belanghebbenden. Zij kunnen eenvoudig telefonisch of via de website contact met ons opnemen.

Om haar relatiebeheer invulling te geven verspreidt de Maag Lever Darm Stichting driemaal per jaar algemene informatie onder donateurs. Deze offline nieuwsbrief geeft inzicht in de behaalde resultaten en de geplande activiteiten. De stichting informeert collectanten door middel van mails en de collectekrant, waarin terugblik en vooruit gekeken wordt. Daarnaast publiceert de Maag Lever Darm Stichting haar jaarrekening en jaarverslag online. Op onze website www.mlds.nl is al ons communicatiemateriaal te vinden.

Begroot 2019

Baten

Baten van particulieren	5.008.000
Baten van bedrijven	250.000
Baten van loterijorganisaties	1.800.000
Baten van subsidies van overheden	-
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven	-
Baten andere organisaties zonder winststreven	350.000

Som van de geworven baten **7.408.000**

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten e/o diensten	-
Overige baten	-

Som van de baten **7.408.000**

Lasten

Besteed aan doelstellingen

Wetenschappelijk Onderzoek	1.555.919
Voorlichting	3.183.706
Zorg	487.500
	5.227.124

Wervingskosten 1.627.483

Kosten beheer en administratie 738.149

Som van de lasten **7.592.756**

Saldo voor financiële baten en lasten **-184.756**

Saldo financiële baten en lasten -35.000

Saldo van baten en lasten **-219.756**

Risico 1: Minder herkenbaarheid bij de achterban door verbreding positionering

De verbreding in de koers, met een focus op de spijsvertering als geheel stelsel met diverse betrokken organen, krijgt steeds meer gestalte in de externe profilering en fondsenwerving. Met het loslaten van de eerdere focus op darmkanker kan de Maag Lever Darm Stichting tijdelijk minder herkenbaar zijn voor de bestaande achterban. Bijvoorbeeld voor patiënten, vrijwilligers, donateurs, bedrijven, onderzoekers en de medische beroepsgroep.

Beheersmaatregelen:

- › Er wordt een creatief concept ontwikkeld van waaruit we actief naar buiten gaan treden en waarmee we stakeholders kunnen binden
- › We betrekken belanghebbenden voortdurend bij de ontwikkeling van onze strategie
- › We huren eventueel strategische experts in om borging te versterken
- › We blijven monitoren hoe de nieuwe positionering valt bij de achterban
- › We toetsen positioneringskeuzes bij beleids- en projectevaluaties
- › We zoeken boegbeelden die passen bij het brede profiel
- › We bouwen een netwerk op van gerenommeerde mensen in de wereld van marketing, communicatie en media

Risico 2: Reputatieschade bij vergelijkbare organisaties die afstraalt op ons

Negatieve berichtgeving rond andere goede doelen zet de goede doelen sector onder druk en straalt ook af op de Maag Lever Darm Stichting. Als een ander groot gezondheidsfonds (of de goede doelen branche in haar geheel) in opspraak raakt, kan dat negatieve gevolgen hebben voor de manier waarop mensen tegen ons aankijken.

Beheersmaatregelen:

- › We zoeken interactie en samenwerking met collega-organisaties binnen de Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF) en het Huis voor de Gezondheid
- › We volgen de actualiteiten op de voet, houden ons persbeleidsplan up-to-date en zorgen voor een snelle en adequate reactie als dat zinvol is.

Zo voorkomen of beperken we reputatieschade

- › We geven onze pr-voorlichter en aanvoerders (crisis)mediatraining
- › We communiceren duidelijk en eerlijk over onze financiën en activiteiten
- › We ondernemen gepaste (PR) actie indien nodig
- › We reageren snel op vragen van consumenten via social media
- › We communiceren open en duidelijk op onze website
- › We creëren een omslag in onze fondsenwerving naar een relatiegerichte aanpak

Risico 3: Imagoschade vanuit eigen acties en activiteiten

De Maag Lever Darm Stichting kan imagoschade oplopen door de organisatie van bepaalde acties en activiteiten.

Beheersmaatregelen:

- › Om imagoschade te voorkomen volgen we de richtlijnen en regelgeving van Goede Doelen Nederland en het CBF
- › We richten interne procedures in met betrekking tot reputatie issues. De aanvoerder Communicatie coördineert onze woordvoering en stemt af met de directie. Ook zorgen we voor meer interne bewustwording van reputatie risico's

Risico 4: Kwetsbaarheid kleine organisatie

De organisatie is klein, er is beperkt sprake van dubbelfuncties en zaken worden soms ad hoc opgepakt. Opvang van taken bij tijdelijke uitval van een collega kan in sommige gevallen een onvoorziene druk veroorzaken op de organisatie. De Maag Lever Darm Stichting heeft een eenhoofdige directie/bestuur.

Beheersmaatregelen:

- › We zorgen dat kennis wordt verankerd binnen onze organisatie
- › We brengen processen in kaart zodat uitval van medewerkers snel opgevangen kan worden
- › We werken met een intern 'buddy systeem'

Risico 5: Ongeoorloofde toegang tot privacygevoelige gegevens en kwetsbaarheid systemen en databases

De Maag Lever Darm Stichting heeft te maken met privacygevoelige gegevens. Deze gegevens moeten goed beveiligd zijn en afgeschermd worden zodat alleen de interne (bevoegde) mensen ze kunnen zien en bewerken.

Beheersmaatregelen:

- > Slechts een beperkt aantal personen binnen de organisatie heeft toegang tot databases en er wordt geautoriseerde toegang gehanteerd voor mappen op de server.
- > We richten een procedure 'uit dienst' in.
- > Voor databases hanteren we een aparte log waarin wordt bijgehouden wie een bewerking uitvoert.
- > We hanteren een speciale procedure voor het aanvragen en verwijderen van accounts en hanteren wachtwoorden die een alle moderne beveiligingseisen voldoen.
- > De security instellingen op onze servers en onze firewall bieden in hoge mate bescherming tegen hackers. Eventuele emergency updates worden direct geïnstalleerd.
- > Er vinden periodieke updates plaats van Microsoft patches om eventuele lekken in software te dichten.
- > Er is extra aandacht om compliant te worden met de nieuwe wetgeving Privacy en Security door middel van een project (deels gezamenlijk met het Huis voor de Gezondheid).
- > We leggen geen patiëntgegevens vast, zorgen voor meer bewustwording intern en voeren strenge SLA's met leveranciers op Privacy en Security in.

Risico 6: Terugloop van inkomsten vanuit de loterijen

Het belang van particuliere fondsenwervers zoals de Vriendenloterij en de Lotto neemt toe door bezuinigingen van de overheid. De kansspelwetgeving staat ook bij de overheid op de agenda. Er wordt gekeken naar de inrichting van de loterijmarkt, de manier waarop vergunningen worden verleend en naar de instelling van een kansspelautoriteit. De Maag Lever Darm Stichting is in hoge mate afhankelijk van maatschappelijke ontwikkelingen ten aanzien van

geefgedrag en de goede doelen loterijen. Het is van belang dat de eventuele wijzigingen in de kansspelmarkt voldoende ruimte laten om de succesvolle fondsenwerving op dit niveau voort te zetten.

Beheersmaatregelen:

- > We maken ons waar nodig sterk om dit punt onder de aandacht te brengen van relevante partijen
- > We intensiveren de samenwerkingsverbanden
- > Er is regelmatig contact met de Vriendenloterij en Lotto
- > We volgen verdere ontwikkelingen op de voet en geven ruimte aan innovaties in de fondsenwervende kanalen

Risico 7: Reputatieschade via samenwerkingsverbanden

Samenwerkingen leveren veel voordeel op, maar brengen ook risico's met zich mee. Bijvoorbeeld als een partner negatief in het nieuws komt. Daarom wordt voorafgaand aan de samenwerking stilgestaan bij de mogelijke risico's en zorgen we voor zuivere en transparante procedures.

Beheersmaatregelen:

- > We leggen afspraken over samenwerking vast
- > We bespreken risico's en maken daarover afspraken
- > We controleren of de organisatie aangesloten is bij een keurmerk
- > We controleren of de organisatie een gedragscode heeft en nemen kennis van de inhoud

Afgezien van de directeur bestond het team aanvoerders van de Maag Lever Darm Stichting in 2017 uit drie personen. Eind 2017 is de werving en selectie gestart voor de aanvoerder op team Kennis en Innovatie. Begin 2018 is besloten om team Voorlichting en team Communicatie samen te voegen. Zo bleef het team van aanvoerders in 2018 uit drie personen bestaan. Aangevuld met een teamleider Financiën.

Daarnaast zijn er een Raad van Toezicht, Wetenschappelijke Adviescommissies, patiëntenpanels en een Maatschappelijke Adviesraad. Samen bestendigen zij de kwaliteit van de organisatie:

Bernique Tool*	directeur / bestuurder
Bianca Schoonbeek	aanvoerder Team kennis en innovatie
Werner Tolsma	aanvoerder Team communicatie en voorlichting
Marloes Koorman	aanvoerder Team fondsenwerving
Hans Kolder	teamleider Financiën

* Naast haar functie als directeur/bestuurder heeft Bernique Tool de volgende nevenfuncties:

- › Raad van Toezicht CNV Jongeren, lid
- › Raad van Toezicht Interstedelijk studenten overleg (ISO), lid
- › Bestuur Huis voor de Gezondheid, lid
- › Bestuur Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF), lid

Raad van Toezicht

Leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een termijn van vier jaar. Ze kunnen tweemaal herbenoemd worden. De Raad van Toezicht van de

Maag Lever Darm Stichting bestaat uit vijf personen. Allen zijn vrijwillig lid en ontvangen geen bezoldiging. Indien de leden van de Raad van Toezicht daar prijs op stellen, ontvangen zij een reiskostenvergoeding. Leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een periode van vier jaar en zijn eenmaal herbenoembaar. Er is een rooster van aftreden, waarbij ook de herbenoemingen worden vastgelegd. De leden van de Raad van Toezicht worden benoemd en ontslagen door de Raad van Toezicht en geworven aan de hand van een profielschets. De leden dienen te beschikken over bestuurlijke kwaliteiten en blijf te geven van betrokkenheid bij de Maag Lever Darm Stichting.

Jhr. Mr. Joris Backer

Datum in functie

Voorzitter

08 juli 2016

Commissie

Voorzitter Benoemings- en remuneratiecommissie

Werkkring

Zelfstandig adviseur voor organisaties op grensvlak van publieke en private activiteiten

Nevenfuncties

Lid en tweede ondervoorzitter van de Eerste Kamer der Staten Generaal
Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Voortgezet Onderwijs Haaglanden
Lid Toezichthoudend Bestuur Stichting Werkplaats Kindergemeenschap, Bilthoven
Lid bestuur Stichting Luchtmans (Koninklijke Brill N.V.)
Lid bestuur Stichting Fundatie Notelaers
Voorzitter Raad van Commissarissen Dunea NV

Dhr. Hans Hendriks RA

Datum in functie

Lid

17 april 2014

Commissie

Voorzitter Auditcommissie

Werkkring

Zelfstandig accountant in business, financieel adviseur

Nevenfuncties

Voorzitter Raad van Toezicht, Vidente

Secretaris, Stichting Alexander van Heek

Penningmeester, Stichting Gemeenschapsservice Nijmegen Stad en Land

Voorzitter, Stichting /financiering Deloitte

Prof. dr. Peter Siersema

Datum in functie

Herbenoemd

Lid

21 mei 2007

23 april 2011 en 23 april 2015

Commissie

Lid Benoemings- en remuneratiecommissie

Werkkring

Hoogleraar Endoscopische Gastro-Intestinale Oncologie, Radboudumc Nijmegen

Nevenfuncties

Voorzitter, Nederlandse Vereniging voor Gastro-Enterologie (NVGE)

Lid Adviesraad, KWF Kankerbestrijding

Lid Bestuur, Dutch Upper GI Cancer Audit (DUCA)

Lid Bestuur, Dutch Upper GI Cancer Group (DUCG)

Lid bestuur, European Society for Gastrointestinal Endoscopy (ESGE)

Hoofdredacteur, internationaal wetenschappelijk tijdschrift Endoscopy

Drs. Pieter Plaisier

Datum in functie

Lid

17 april 2014

Commissie

Lid Auditcommissie

Werkkring

Partner van The Acceleration Group

Head of Commerce van 12send

Advisor van Tradeblox

Nevenfuncties

Member of the Advisory Board van Gradient

Boardmember van Reach Another Foundation

Mw. Mieke Pennock

Datum in functie

Lid

22 juni 2015

Commissie

Lid Benoemings- en remuneratiecommissie

Werkkring

Eigenaar en partner van Pennock/Birza B.V.

Nevenfunctie

Lid Sociëteitscommissie, Kunstenaarsvereniging Pulchri

Benoemingenoverzicht

Naam	jhr. mr. joris backer	dhr. hans hendriks ra	drs. pieter plaisier	prof. dr. peter siersema	mw. mieke pennock
Functies & portefeuille	Voorzitter Rvt Voorzitter BRC <i>Governance / bestuurlijk</i>	Voorzitter AC <i>Financiën</i>	Lid AC <i>Commercie</i>	Lid BRC <i>Beroepsveld MDL</i>	Lid BRC <i>Public Affairs / communicatie</i>
Begin 1e termijn	08.07.2016	17.04.2014	17.04.2014	21.05.2007	22.06.2015
Begin 2e termijn		26.03.2018	26.03.2018	11.04.2011	
Begin 3e termijn				23.04.2015	
Einde zittingstermijn	08.07.2020	26.03.2022	26.03.2022	23.04.2019	22.06.2019

Wetenschappelijke Adviesraad & Patiëntenpanel 2018

Commissie Spijsverteringskankers 2018

Prof. dr. Joost Drenth, Radboudumc (voorzitter)
Prof. dr. Geke Hospers, UMCG
Prof. dr. Gerrit Meijer, Amsterdam UMC (locatie VUmc)
Dr. Dave Sprengers, Erasmus MC
Prof. dr. Geert Kazemier, Amsterdam UMC (locatie VUmc)
Dr. Jeroen Buijsen, MUMC
Prof. dr. Maikel Peppelenbosch, Erasmus MC
Prof. dr. Paul Fockens, Amsterdam UMC (locatie AMC)

Commissie Slimme en Snelle Diagnostiek 2018

Dr. Daisy Jonkers, Maastricht UMC (voorzitter)
Prof. Dr. Ulrich Beuers, Amsterdam UMC (locatie AMC)
Dr. Daan van den Broek, Nederlands Kanker Instituut
Prof. Dr. Marco Bruno, Erasmus MC
Dr. Edwin Abeln, TNO
Dr. Frank Schuren, TNO
Prof. Dr. Maikel Peppelenbosch, Erasmus MC
Dr. Thea van Kemenade, Radboud UMC

Overige leden Wetenschappelijke adviesraad 2018

Prof. Dr. Herold Metselaar, Erasmus MC
Prof. Dr. Jacques Bergman, Amsterdam UMC (locatie AMC)
Dr. Manon Spaander, Erasmus MC
Prof. Dr. Marc Besselink, Amsterdam UMC (locatie AMC)
Prof. dr. Richard van Hillegersberg, UMC Utrecht
Prof. R.K. Weersma, UMCG
Dr. Annemiek Tepper, V.O. Patents & Trademarks
Dr. Cyrille Krul, HU University of Applied Sciences Utrecht
Prof. dr. Ad Masclee, Maastricht UMC

Patiëntenpanel, Spijsverteringskankers 2018

Michiel Brandjes, ervaringsdeskundige
Henriette Hardlooper, ervaringsdeskundige
Harrie Keusters, ervaringsdeskundige
Rene van Rooij, ervaringsdeskundige
Seth Geenen, ervaringsdeskundige
Derk Uijthoven, ervaringsdeskundige

Patiëntenpanel, Slimme en Snelle Diagnostiek 2018

Eva Nagtegaal, ervaringsdeskundige
Nanda Bakker, ervaringsdeskundige
Kirsten Smit-Westerhof, ervaringsdeskundige
Laurie Rijdsdijk, ervaringsdeskundige
Dilek Gunes, ervaringsdeskundige
Annelijn de Vos-Heil, ervaringsdeskundige
Klaas Tieme Smit, ervaringsdeskundige
Perry Brouwer, ervaringsdeskundige

Maatschappelijke Adviesraad 2018

Drs. Nicole Plum, projectleider patiëntenperspectief
Mevr. Isabel Sol, Mariastein MC
Dr. Annette Berendsen, onderzoeker
Mevr. Carina Verstraete, verpleegkundig specialist
Drs. Ton van der Vlist, ervaringsdeskundige
Mevr. Anna Devilee, ervaringsdeskundige

jaarrekening 2018

Balans

Per 31-12-2018 (na resultaatbestemming)	Referentie	31-12-2018 €	31-12-2017 €
Activa			
Materiële vaste activa			
Bedrijfsmiddelen	1	62.340	88.672
Financiële vaste activa			
Overige	2	65.578	65.578
Vlottende activa			
Vorderingen en overlopende activa	3	1.113.423	1.416.642
Effecten	4	4.243.502	4.297.644
Liquide middelen	5	7.041.874	6.668.939
Totaal activa		12.526.717	12.537.475
Passiva			
Reserves			
Continuïteitsreserve		2.500.000	2.500.000
Bestemmingsreserve projecten		1.439.610	1.458.883
Reserve vruchtgebruik		36.794	36.794
Reserve financiering activa		62.340	88.672
Totaal reserves		4.038.744	4.084.349
Fondsen			
Bestemmingsfondsen		0	1.016.570
Totaal reserves en fondsen	6	4.038.744	5.100.919
Langlopende schulden			
Wetenschappelijke projecten		4.086.074	3.674.769
Totale schulden op lange termijn	7	4.086.074	3.674.769
Kortlopende schulden			
Wetenschappelijke projecten		3.589.906	2.978.652
Crediteuren		479.464	510.608
Belastingen en premies sociale verzekeringen		128.312	38.401
Overige schulden		204.217	234.126
Totale schulden op korte termijn	8	4.401.899	3.761.787
Totaal passiva		12.526.717	12.537.475

Staat van baten en lasten over 2018

	Referentie	2018	Begroting 2018	2017
		€	€	€
Baten				
Baten van particulieren		5.022.203	4.959.000	4.518.658
Baten van bedrijven		193.388	425.000	62.335
Baten van loterijorganisaties		1.860.262	1.850.000	1.946.000
Baten van subsidies van overheden		-	-	-
Baten van verbonden organisaties zonder winststreven		-	-	-
Baten andere organisaties zonder winststreven		171.347	100.000	352.372
Som van de geworven baten	9	7.247.200	7.334.000	6.879.366
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten e/o diensten		15.096	-	13.474
Overige baten		1.107	-	935
Som van de baten		7.263.403	7.334.000	6.893.775
Lasten				
Besteed aan doelstellingen				
Wetenschappelijk Onderzoek		2.769.417	2.817.856	2.822.864
Voorlichting		3.153.542	3.401.002	2.689.500
Zorg		400.329	565.000	0
	10	6.323.288	6.783.858	5.512.364
Wervingskosten	11	1.400.709	1.503.427	1.455.760
kosten beheer en administratie	12	524.656	726.215	534.018
Som van de lasten		8.248.653	9.013.500	7.502.142
Saldo voor financiële baten en lasten		-985.250	-1.679.500	-608.367
Saldo financiële baten en lasten	12	-76.925	-35.000	83.166
Saldo van baten en lasten		-1.062.175	-1.714.500	-525.201

Bestemming saldo baten en lasten

	2018	2017
	€	€
Toegevoegd of onttrokken aan Bestemmingsfondsen		
Grondel, Finding them all	-1.016.570	-958.429
Toegevoegd of onttrokken aan Bestemmingsreserves		
Projecten, Finding them all, vruchtgebruik, activa, doelstelling	-45.605	416.128
Resultaat conform Staat van Baten en Lasten	-1.062.175	-525.201

Kasstroomoverzicht 2018

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

		2018		2017
	€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten				
Saldo van baten en lasten		-1.062.175		-525.201
Aanpassingen voor: Afschrijvingen	43.237	43.237	34.682	34.682
Veranderingen in vlottende middelen: Vorderingen	303.219		-400.474	
Mutatie effecten	54.142		-84.712	
Kortlopende schulden (excl. schulden aan banken)	640.112		276.092	
		997.473		-209.094
Mutatie subsidieverplichtingen en langl. schulden		411.305		-180.869
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		389.840		-880.482
Kasstroom uit investeringsactiviteiten				
Investeringen materiële vaste activa	-16.905		-51.782	
Desinvesteringen materiële vaste activa	-		-	
Mutatie financiële vaste activa	-		-	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-16.905		-51.782
Mutatie geldmiddelen		372.935		-932.264
Stand geldmiddelen per 1 januari		6.668.939		7.601.203
Stand geldmiddelen per 31 december		7.041.874		6.668.939
Mutatie geldmiddelen		372.935		-932.264

Algemene toelichting

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Activiteiten

De Maag Lever Darm Stichting is een onafhankelijke stichting, die gevestigd is op het Stationsplein 123, 3818 LE te Amersfoort. De stichting wil maag-, darm- en leverziekten voorkomen en (doen) bestrijden en daarbij de kwaliteit van leven van patiënten verbeteren. De rol die de Maag Lever Darm Stichting hierbij als geen ander inneemt is die van voorlichter, kennisbron en facilitator van wetenschappelijk onderzoek. Om haar missie te realiseren, werft de Maag Lever Darm Stichting fondsen en werkt zij intensief samen met vrijwilligers, patiëntenorganisaties, zorgprofessionals, onderzoekers, overheden en bedrijfsleven.

De Maag Lever Darm Stichting staat geregistreerd onder nummer 41010169 bij de Kamer van Koophandel.

Algemene grondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. De jaarrekening is opgesteld in euro's. Voor zover niet anders vermeld, worden activa en passiva gewaardeerd tegen nominale waarde. Als kortlopende vorderingen respectievelijk schulden zijn de bedragen verantwoord die in het eerstvolgende boekjaar zullen worden ontvangen respectievelijk betaald. Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Continuïteit

De jaarrekening is gebaseerd op continuïteitsveronderstelling, die gebaseerd is op een aantal aspecten. De verwachte inkomsten en bestedingen in 2019, alsmede de liquiditeitsverwachting 2019 zijn positief en laten geen knelpunten zien. De omvang van de continuïteitsreserve, de beschikbare liquide middelen

op balansdatum en een stabiel donateurs bestand zijn toereikend om risico's en tegenvallende inkomsten op te vangen.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar.

Valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro de functionele valuta van de stichting

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de leiding van de Maag Lever Darm Stichting zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het noodzakelijk is voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingswaarde verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingen worden gebaseerd op de verwachte toekomstige gebruiksduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming

De volgende afschrijvingspercentages van de aanschafwaarde worden gehanteerd:

- > Automatisering 33,3% per jaar;
- > Kantoorinventaris 20% per jaar.

Financiële vaste activa

De onder financiële vaste activa opgenomen overige vorderingen omvatten waarborgsommen. Deze vorderingen worden gewaardeerd tegen reële waarde.

Bijzondere waardevermindering vaste activa

De stichting beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld.

Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde; de realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde.

Een bijzonder waardeverminderingsverlies wordt direct als een last verwerkt in de staat van baten en lasten. Indien wordt vastgesteld dat een bijzondere waardevermindering die in het verleden verantwoord is, niet meer bestaat of is afgenomen, dan wordt de toegenomen boekwaarde van de desbetreffende activa niet hoger gesteld dan de boekwaarde die bepaald zou zijn indien er geen bijzondere waardevermindering voor het actief zou zijn verantwoord. Het bedrag van de teruggenomen bijzondere waardevermindering wordt ten gunste van het resultaat gebracht.

Effecten

Effecten worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde en zijn voor waardering na de eerste verwerking onder te verdelen in effecten die onderdeel zijn van de handelsportefeuille en effecten die geen onderdeel zijn van de handelsportefeuille, zijnde eigenvermogensinstrumenten of obligaties.

Effecten die onderdeel zijn van de handelsportefeuille worden, na de eerste verwerking, gewaardeerd tegen reële waarde. Waardeveranderingen worden rechtstreeks in de staat van baten en lasten verwerkt.

Gekochte, rentedragende obligaties die geen onderdeel zijn van de handelsportefeuille worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien de reële waarde van een dergelijk individueel effect onder de (geamortiseerde) kostprijs komt, wordt de waardevermindering direct verwerkt ten laste van de staat van baten en lasten. Voor rentedragende effecten vindt verwerking van de rentebaten plaats tegen de effectieve-rentemethode.

Transactiekosten die zijn toe te rekenen aan effecten die na eerste verwerking worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van de waardeveranderingen via de staat van baten en lasten worden rechtstreeks in de staat van baten en lasten verwerkt.

Transactiekosten die zijn toe te rekenen aan effecten die na de eerste verwerking worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van de waardeveranderingen via het eigen vermogen worden in de eerste waardering verwerkt. Bij verkoop van de effecten aan een derde worden de transactiekosten in de staat van baten en lasten verwerkt. Sommige transactiekosten zijn toe te rekenen aan effecten die na eerste verwerking worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Die transactiekosten worden verwerkt in de eerste waardering.

Effecten als onderdeel van de vlottende activa hebben een looptijd die korter is dan een jaar.

De eventueel in de effectenportefeuille aanwezige vreemde valuta worden gewaardeerd tegen de slotkoers van het boekjaar.

Vorderingen

Vorderingen worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De voorzieningen worden bepaald op basis van een individuele beoordeling van de inbaarheid van de vorderingen en worden in mindering gebracht op de geamortiseerde kostprijs van de vordering.

Liquide middelen

De liquide middelen worden tegen nominale waarde opgenomen en staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking.

Schulden

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij de eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na de eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Pensioenen

De Maag Lever Darm Stichting heeft de pensioenregeling van haar medewerkers ondergebracht bij Centraal Beheer in een Renteniërsplan. Dit is een beschikbare premieregeling gebaseerd op middelloon. Het contract voorziet in een gegarandeerd rendement van 4%. Op de Nederlandse pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en worden verplichte, contractuele of vrijwillige premies aan pensioenfondsen en/of verzekeringsmaatschappijen betaald door de Maag Lever Darm Stichting. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen, voor zover ze betrekking hebben op het verslagjaar of daarvoor.

Reserves en Fondsen

Het eigen vermogen van de Maag Lever Darm Stichting is opgebouwd volgens het reglement van het CBF-keur. Het CBF-keur schrijft voor dat eigen vermogen kan worden aangewend in overeenstemming met de doelstellingen en dat de middelen wenselijk zijn voor de continuïteit van de doelstellingen. Met betrekking tot het eigen vermogen van de Maag Lever Darm Stichting wordt onderscheid gemaakt tussen bestemde reserves (op basis van een besluit van Maag Lever Darm Stichting gevormd) en bestemde fondsen (door derden bepaald).

Projectverplichtingen

Projectverplichtingen worden verantwoord in het jaar waarin de (meerjaren) toezegging door de MLDS heeft plaatsgevonden, ongeacht het jaar waarin de feitelijke betaling van de projectverplichting plaatsvindt. In de jaarrekening worden de projectverplichtingen verantwoord in een langlopend deel (verwachte betaling > 1 jaar) en een kortlopend deel (verwachte betaling < 1 jaar).

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen, met uitzondering van deposito's met een looptijd langer dan drie maanden.

Kasstroomen in vreemde valuta zijn omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers. Koersverschillen op geldmiddelen worden afzonderlijk in het kasstroomoverzicht getoond. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva.

Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Ontvangsten en uitgaven worden in de staat van baten en lasten toegerekend aan de periode waar ze betrekking op hebben. Bij toerekening wordt een bestendige gedragslijn gevolgd. Dit houdt in dat in de balans rekening wordt gehouden met de aan de periode toe te rekenen bedragen die in een andere periode zijn of worden ontvangen, dan wel betaald. Verliezen worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn; baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn. In de jaarrekening wordt tevens gebruik gemaakt van schattingen van het bestuur.

Collecten

Collecten worden verantwoord in het jaar waarin de collecte is gehouden.

Giften

Giften worden verantwoord in het jaar waarin een specifieke actie heeft plaatsgevonden of in het jaar van ontvangst indien er geen specifieke actie heeft plaatsgevonden.

Nalatenschappen

De baten uit nalatenschappen worden verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Wanneer dit niet mogelijk is,

worden uitbetalingen in de vorm van voorschotten verantwoord in het boekjaar van ontvangst.

De omvang van een bate uit nalatenschap kan betrouwbaar worden vastgesteld als op grond van het stadium waarin de afhandeling zich bevindt, een redelijke schatting van de hoogte van de nalatenschap kan worden gemaakt. Vervolgens wordt deze voor contante waarden vastgesteld op 90% en wordt onroerend goed gewaardeerd op € 1 tot het moment dat de WOZ- of taxatiewaarde bekend is. Zodra die bekend is, wordt het onroerend goed op 50% daarvan gewaardeerd. Het restant van de bate wordt verantwoord bij de financiële afwikkeling van de nalatenschap (ontvangst op de bankrekening).

Vruchtgebruik

De uit nalatenschappen verworven kapitalen waarop derden een vruchtgebruik hebben, worden in de jaarrekening verwerkt. De waarderingsmethodiek die door de Maag Lever Darm Stichting wordt gehanteerd, is gestoeld op de berekening die de belastingdienst hanteert voor de berekening van erf- en schenkbelasting. De vorderingen uit hoofde van deze waardering zijn opgenomen op de balans. De baten worden via de staat van baten en lasten verwerkt.

Aandeel in acties van derden

De bijdragen van loterijen worden verantwoord in het boekjaar waarop de loterijbaten betrekking hebben.

Uitvoeringskosten eigen organisatie

De uitvoeringskosten eigen organisatie zoals de kantoor-, huisvestings- en overige bedrijfskosten worden evenredig verdeeld op basis van de mate van belasting door de medewerkers.

Personeelsbeloningen

Algemeen

Personeelsbeloningen (lonen, sociale lasten, enz.) vormen geen aparte regel in de staat van baten en lasten. Deze kosten zijn opgenomen in andere onderdelen van de staat van baten en lasten, te weten kosten besteed aan doelstellingen, kosten eigen fondsenwerving en kosten beheer en administratie. Zie hiervoor ook de verdeling kosten naar bestemming.

Periodiek betaalbare beloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers respectievelijk de belastingautoriteit.

Pensioenen

De Maag Lever Darm Stichting heeft alle pensioenregelingen verwerkt volgens de verplichtingenbenadering. De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord.

Operationele leasing

Bij de stichting kunnen leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan het eigendom verbonden zijn, niet bij de stichting ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract

Toelichting op de balans

Activa

1. Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan volledig uit bedrijfsmiddelen die noodzakelijk zijn voor de bedrijfsvoering.

	Kantoor inventaris	Automatisering	Totaal
	€	€	€
Stand per 1 januari 2018			
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	144.753	108.277	253.030
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	124.437	39.921	164.358
Boekwaarden	20.316	68.356	88.672
Mutaties			
Investeringen	2.980	13.925	16.905
Desinvesteringen	-	8.393	8.393
Afschrijvingen	8.289	34.948	43.237
Waardevermindering	-	-	-
Terugneming van waardevermindering	-	-	-
Afschrijvingen desinvesteringen	-	8.393-	8.393-
Saldo	5.310-	21.022-	26.332-
Stand per 31 december 2018			
Verkrijgings- of vervaardigingsprijzen	147.733	113.809	261.542
Cumulatieve waardeverminderingen en afschrijvingen	132.726	66.476	199.202
Boekwaarden	15.006	47.334	62.340
Afschrijvings-percentages	20,00%	33,30%	

De desinvesteringen hebben betrekking op geheel afgeschreven activa, die in het verleden zijn gekocht en niet meer in gebruik zijn.

2. Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan uit een waarborgsom afgegeven aan huis van de gezondheid ivm huur.

	2018	2017
Stand per 1 januari	65.578	65.578
Afgelost	0	0
Stand per 31 december	65.578	65.578

3. Vorderingen en overlopende activa

De samenstelling van deze post is:

	2018	2017
Te ontvangen rente	79	307
Debiteuren	87.826	46.818
Vooruitbetaalde kosten	101.386	32.642
Nog te ontvangen bedragen loterijen	455.149	524.493
Nog te ontvangen bedragen nalatenschappen	424.188	751.562
Nog te ontvangen bedragen donateurs	40.885	58.405
Nog te ontvangen bedragen overig	3.910	2.415
Stand per 31 december	1.113.423	1.416.642

De nalatenschappen kunnen een looptijd van langer dan een jaar hebben. Alle andere vorderingen hebben een looptijd van korter dan een jaar.. Een voorziening voor mogelijke oninbaarheid wordt niet nodig geacht.

4. Effecten

	2018	2017
Obligaties	2.816.970	2.585.357
Aandelen	1.279.013	1.470.572
Alternatieven	0	220.779
Liquiditeiten	147.519	20.936
Stand per 31 december	4.243.502	4.297.644

De effecten zijn onderdeel van de handelsportefeuille, zijn ter beurze genoteerd en staan ter vrije beschikking van de stichting.

5. Liquide middelen

Banken	2018	2017
Rekening courant	664.187	856.778
Bedrijfsspaarrekening	6.377.687	5.807.303
Kruisposten	0	4.858
Stand per 31 december	7.041.874	6.668.939

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting.

Passiva

6. Reserves en fondsen

Reserve financiering activa

	2018	2017
Stand 1 januari	88.672	71.572
Mutatie boekjaar	-26.332	17.100
Stand per 31 december	62.340	88.672

De reserve financiering activa is gevormd om zichtbaar te maken dat de balanswaarde van de materiele vaste activa gefinancierd is met eigen middelen.

Continuïteitsreserve

	2018	2017
Stand 1 januari	2.500.000	2.500.000
Dotatie	-	-
Stand per 31 december	2.500.000	2.500.000

Beleid inzake de Continuïteitsreserve

De Continuïteitsreserve heeft als doel de voortgang van de werkzaamheden van de Maag Lever Darm Stichting veilig te stellen. De hoogte is gebaseerd op een risicoanalyse en is vastgesteld op € 2.500.000.

Als Continuïteitsreserve geldt, volgens GDN, een maximum van anderhalf maal de jaarlijkse kosten van de werkorganisatie. Onder kosten van de werkorganisatie worden verstaan: kosten van eigen personeel (zowel voor de werving als voor de doelstellingsuitvoering), huisvestingskosten, kantoor- en administratiekosten ten behoeve van de eigen organisatie, bestuurskosten, de kosten van fondsenwerving, alsmede kosten van de uitbestede diensten voor bovenstaande posten.

De Continuïteitsreserve heeft ultimo 2018 een omvang van 0,74 maal de kosten van de werkorganisatie.

Bestemmingsreserves

Bestemmingsreserve Projecten

	2018	2017
Stand 1 januari	1.458.883	1.038.010
Dotatie / Onttrekking	-19.273	420.873
Stand per 31 december	1.439.610	1.458.883

De bestemmingsreserve Projecten kan strategisch ingezet worden als zich een bijzondere kans voordoet waar MLDS in wil investeren. De reserve wordt gemuteerd met het exploitatieresultaat dat overblijft na aftrek van dotaties of onttrekkingen aan fondsen of reserves. Door de hoge onttrekking aan het bestemmingsfonds Grondel hebben we slechts € 19.273 aan deze reserve onttrokken.

Reserve vruchtgebruik

	2018	2017
Stand 1 januari	36.794	41.539
Dotatie / Onttrekking	0	-4.745
Stand per 31 december	36.794	36.794

De baten uit vruchtgebruik worden toegevoegd aan de reserve vruchtgebruik. Dit omdat onduidelijk is wanneer de baten t.g.v. de Maag Lever Darm Stichting komen. Deze reserve valt vrij bij beëindiging van het vruchtgebruik.

	2018	2017
Totaal bestemmingsreserves	4.038.744	4.084.349

Bestemmingsfondsen
Bestemmingsfonds Grondel

	2018	2017
Stand 1 januari	1.016.570	1.975.000
Dotatie	-	88.241
Onttrekking	-1.016.570	-1.046.671
Stand per 31 december	0	1.016.570

We hebben in 2015 een hele mooie nalatenschap ontvangen van de heer Grondel. Hij heeft als voorwaarde aan zijn nalatenschap gesteld, dat deze gebruikt zal worden voor Wetenschappelijk Onderzoek. Hiervoor hebben we een bestemmingsfonds ingesteld. In 2018 hebben we meer dan € 2.300.000 uitgegeven aan Wetenschappelijk onderzoek. Ruim € 1.000.000 hebben we kunnen financieren, dankzij dit bestemmingsfonds. Hiermee is het bestemmingsfonds geheel benut.

	2018	2017
Totaal reserves en fondsen	4.038.744	5.100.919

7. Langlopende schulden

Toegekende, nog niet uitgekeerde Subsidies. Wetenschappelijke projecten. Het verloop van deze post is:

	2018	2017
Stand per 1 januari	6.653.421	6.365.669
Af:		
In het verslagjaar verrichte betalingen	-1.904.673	-2.044.083
Vrijval wegens afloop / niet doorgaan project	-	-
Bij:		
In het verslagjaar toegezegde subsidies	2.927.232	2.331.835
Beschikbaar	7.675.980	6.653.421
Af:		
Te betalen binnen 1 (één) jaar	-3.589.906	-2.978.652
Stand per 31 december	4.086.074	3.674.769
Totaal langlopende schulden	4.086.074	3.674.769

Subsidieverplichtingen

Subsidies voor (wetenschappelijk) onderzoek worden toegekend aan projecten die in beginsel langer dan één jaar duren. In het jaar van toekenning wordt de gehele verplichting ten laste van de exploitatie gebracht.

Op balansniveau worden de verplichtingen gesplitst in korte termijn- en lange termijnschulden. Verplichtingen die maximaal één jaar na balansdatum verschuldigd zijn, worden als een korte termijnschuld opgenomen. Alle overige verplichtingen worden als een langlopende schuld verantwoord.

8. Kortlopende schulden

	2018	2017
Subsidies wetenschappelijke projecten	3.589.906	2.978.652
Crediteuren	479.464	510.608
Af te dragen belastingen en premies sociale verzekeringen	128.312	38.401
Vakantiegeld verplichting	63.699	55.609
Vakantiedagen verplichting	43.731	26.677
Nog te betalen kosten overig	96.787	151.840
Totaal kortlopende schulden	4.401.899	3.761.787

Schulden

Schulden worden per balansdatum gewaardeerd tegen de reële waarde. Alle kortlopende schulden hebben een looptijd van korter dan een jaar. De langlopende schulden hebben een looptijd variërend tussen de één en vier jaar.

Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Meerjarige financiële verplichting:

De Maag Lever Darm stichting heeft een contract met Itec t.b.v. print en kopieerapparatuur in 2018 afgekocht, om over te stappen naar een andere, goedkopere oplossing samen met de andere partijen in het Huis voor de Gezondheid.

De Maag Lever Darm Stichting is een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met Wageningen Food & Biobased Research, waarbij er een in-kind bijdrage is toegezegd van Euro 50.000. Deze overeenkomst loopt tot 31 december 2020.

Met de S.L.V. en de vereniging Samenwerkende Gezondheidsfondsen (SGF) is overeengekomen, dat 30% van de loterij opbrengsten wordt besteedt aan het project Gezonde Generatie van de SGF.

Per 15 maart 2013 hebben de partners van het Huis voor de Gezondheid een huurovereenkomst met de stichting Huis voor de Gezondheid afgesloten en een waarborgsom gestort ter grootte van drie maanden huur. De huurovereenkomst is aangegaan voor de duur van tien jaar en op 01 juni 2016 herzien i.v.m. de verhuizing van de Maag Lever Darm Stichting naar de 6e etage.

Huur kantoorpand

Looptijd < 1 jaar	141.459
Looptijd 1 tot 5 jaar	453.847
Looptijd > 5 jaar	-
Totaal	595.306

Niet verwerkte rechten:

Per einde boekjaar is er een fidei-commis de residu op vijf nalatenschappen. Deze nalatenschappen zijn op nihil gewaardeerd. Het genot van deze vruchten wordt in het jaar van ontvangst tot de baten gerekend en verantwoord onder de post legaten en erfstellingen.

Kasstroomoverzicht

Onder de investeringen in materiële vaste activa zijn alleen de investeringen opgenomen waarvoor in 2018 geldmiddelen zijn opgeofferd.

Toelichting Staat van baten en lasten

9. Toelichting op de geworven baten

		Particulieren	Bedrijven	Loterijorganisaties	Andere organisaties zonder winststreven
Collecte	702.669	702.669			
Donateurs en giften	2.815.421	2.775.974			39.447
Bijdrage bedrijfsleven	193.388	-	193.388		
Nalatenschappen	1.063.361	1.063.361			
Geormerkte giften	-	-			
Major Donors	270.850	138.950	-		131.900
Particuliere acties	143.440	143.440			
Zuiderzeeklassieker	197.809	197.809			
Acties van derden	1.860.262	-		1.860.262	
Totaal 2018	7.247.200	5.022.203	193.388	1.860.262	171.347
Totaal 2017	6.879.366	4.518.659	62.335	1.946.000	352.372

Collecte

	2018	2017	2016	2015	2014
Collecte opbrengst	€ 702.669	€ 817.781	€ 883.144	€ 930.196	€ 877.739
Aantal collectanten	11.519	13.485	14.159	15.171	15.133
Gemiddelde opbrengst per collectant	€ 61,00	€ 60,64	€ 62,37	€ 61,31	€ 58,00

Helaas zijn ondanks al onze inspanningen de inkomsten uit de collecte in 2018 verder gedaald. Er gingen ruim 11.000 vrijwilligers met een collectebus op pad. De opbrengst zakte ten opzichte van vorig jaar naar € 702.669. (2017: € 817.781. De daling heeft te maken met tegenvallende resultaten op het gebied van werving van collecteorganisatoren.

Bijdragen bedrijfsleven, Major Donors en Zuiderzeeklassieker

In 2018 ontving de Maag Lever Darm Stichting een bedrag van € 193.388 uit het bedrijfsleven. De Zuiderzee Klassieker was weer succesvol dit jaar, in zowel opbrengt als het aantal deelnemers. De totale baten van de Zuiderzeeklassieker bedragen € 250.043. Hiervan is € 197.809 ontvangen van deelnemers en sponsors van deelnemers. De opbrengsten vanuit bedrijven (€ 52.234) is verantwoord onder bijdragen bedrijfsleven. Vanaf 2019 worden de opbrengsten vanuit deelnemende bedrijventeams wel onder opbrengsten Zuiderzeeklassieker gerapporteerd. De editie van 2018 heeft iets minder opgebracht dan vorig jaar (2017: € 264.036), maar meer dan in de jaren daarvoor. We hadden een hoog aantal van 1.210 deelnemers die mee heeft meegefietst (1.044 in 2017).

Donateurs en Giften

In 2018 kwamen de inkomsten uit het donateursprogramma uit op ruim € 2.800.000. Dit was 7% hoger dan de inkomsten uit 2017. Het aantal donateurs is gestegen van 100.558 in 2017 (oude rekensystematiek, volgens nieuwe rekensystematiek waren dit er ruim 107.000) naar 113.145 (nieuwe rekensystematiek) door nieuwe activiteiten. De gemiddelde gift bedraagt € 24,88 per donateur.

Nalatenschappen

In 2018 zijn de inkomsten uit nalatenschappen ruim hoger dan in 2017.

De Maag Lever Darm Stichting maakt gebruik van Bureau Nalaten van Goede Doelen Nederland voor de administratieve afwikkeling van de ontvangen erfstellingen en/of legaten. Nalatenschappen worden gewaardeerd op basis van een reële inschatting op balansdatum.

Baten uit acties van derden

Hieronder worden de bijdragen van de Vriendenloterij en de Stichting Loterijacties Volksgezondheid (SLV) verantwoord. De Maag Lever Darm Stichting ontvangt deze bijdragen sinds 1996.

De vaste afdracht van de VriendenLoterij is met een opbrengst over dit boekjaar van €537.603 gedaald ten opzichte van de € 602.372 in 2017. Daartegenover is het aandeel geormerkte loten voor de Maag Lever Darm Stichting toegenomen: de organisatie ontving in 2018 € 969.152 tegenover € 975.451 in 2017. De Maag Lever Darm Stichting heeft vanaf 2008 deze trend ingezet door actief en creatief middels diverse acties loten te verkopen die geormerkt zijn ten behoeve van de Maag Lever Darm Stichting. Dit heeft als doel om zoveel mogelijk spelers aan de stichting te binden en daarmee het natuurlijk verloop van spelers op te kunnen vangen.

De nieuwe acties om de dalende trend te doorbreken en het aantal geormerkte loten in 2018 nog verder te laten stijgen, waren dus succesvol. We hebben dit jaar geen extra project toegewezen gekregen vanuit de Vriendenloterij. De opbrengsten uit Lotto en Krasloterij zijn gedaald met 4%.

De loterijopbrengsten zijn als volgt te specificeren:

	2018	2017
Vriendenloterij extra project	-	-
VriendenLoterij ongeormerkt loten	537.603	602.372
VriendenLoterij geormerkte loten	969.152	975.451
Lotto & Krasloterij	353.507	368.178
Totaal	1.860.262	1.946.001

Baten als tegenprestatie

Hieronder is opgenomen de opbrengst uit de verkoop van WC Doeboeken.

Overige baten

Hieronder vallen de opbrengsten uit een aantal kleinere posten.

10. Besteed aan doelstellingen

Subsidies Wetenschappelijk onderzoek

	2018	2017
Deskundigheidsbevordering	-	37.944
Goedgekeurde projecten wetenschappelijk onderzoek	2.326.560	2.367.983
Doorbelaste uitvoeringskosten t.b.v. W.O.	442.857	416.937
Totaal	2.769.417	2.822.864

Eigen activiteiten Voorlichting

	2018	2017
Voorlichtingsmateriaal	-	33.528
Collecte	93.943	98.228
Donateurs	674.103	648.043
Website	197.074	102.013
Campagnes	76.129	161.300
SGF Gezonde generatie	89.024	-
Case for Support	250.000	-
Publiciteit / Voorlichting	707.273	691.771
Verstrekke subsidies Patientverenigingen	42.246	8.492
Zorg	400.329	-
Overige voorlichtingskosten	67.024	77.704
Doorbelaste uitvoeringskosten t.b.v. voorlichting	956.727	868.422
Totaal	3.553.871	2.689.501

We hebben in 2018 extra voorlichtingsactiviteiten ondernomen om een goede basis te leggen voor de komende jaren.

11. Wervingskosten

	2018	2017
Voorlichting	-	47.738
Collecte	93.943	98.228
Donateurs	674.103	648.043
Overige kosten eigen fondsenwerving	67.024	77.704
Kosten acties derden	187.000	247.499
Doorbelaste uitvoeringskosten t.b.v. fondsenwerving	378.639	336.550
Totaal	1.400.709	1.455.762

De wervingskosten zijn gedaald (€ 1.400.709 in 2018 t.o.v. € 1.455.760 in 2017) . De totale geworven baten zijn Euro 7.247.200.
De wervingskosten zijn 19.3% van de geworven baten.

12. Beheer en Administratie

De Maag Lever Darm Stichting heeft een transparant systeem opgezet voor de toerekening van de kosten van Beheer en Administratie. Zo zijn alle 'overhead'-functies hieraan toegerekend. De kosten van de directie zijn conform de verdeelsleutel voor indirecte kosten doorbelast aan de teams Kennis en Communicatie, Marketing en Fondsenwerving en Bedrijfsvoering.

Er zijn geen werknemers werkzaam buiten Nederland (over 2018 en 2017 : nihil).

13. Saldo financiële baten en lasten

	2018	2017
Ontvangen rente en overige inkomsten	35.452	60.307
Dividend	24.149	5.943
Gerealiseerde beleggingsresultaten	17.438-	79.066
Ongerealiseerde beleggingsresultaten	29.205-	34.326
Totaal	12.958	179.642
Kosten van beleggingen	30.804-	42.725-
Netto beleggingsresultaat	17.846-	136.917
Bankkosten	59.080-	53.750-
Saldo Financiële baten en lasten	-76.926	83.167
Totaal rendement effecten	-1,27%	3,20%

Verdeling kosten naar bestemming

Bestemming	Doelstelling			Werving baten			Beheer en administratie	Totaal 2018	Begroting 2018	Totaal 2017
	WO	Zorg	Voorlichting	Eigen fondsenwerving	Acties derden	Beleggingen				
Lasten										
<i>Uitvoeringskosten eigen organisatie</i>										
Personeelskosten										
- salarissen	215.779		466.158	184.489	0	0	255.635	1.122.061	1.064.533	960.959
- sociale lasten	39.699		85.763	33.942	0	0	47.032	206.436	213.000	167.047
- pensioenen	9.488		20.497	8.112	0	0	11.240	49.336	64.000	41.735
- overige personeelskosten	66.333		143.303	56.714	0	0	78.586	344.937	391.967	351.504
Huisvestingskosten	30.141		65.116	25.771	0	0	35.709	156.737	177.000	167.051
Kantoorkosten	50.738		109.612	43.380	0	0	60.110	263.840	315.000	264.771
Advieskosten	15.518		33.525	13.268	0	0	18.385	80.695	155.000	126.825
Bedrijfsvoeringkosten	15.161		32.752	12.962	0	30.804	17.961	109.639	225.000	118.760
	442.857	0	956.727	378.639	0	30.804	524.656	2.333.682	2.605.500	2.198.652
<i>Eigen activiteiten</i>										
Publiciteit	0		0	0	0	0	0	0	0	26.560
Voorlichting	0		1.285.616	0	0	0	0	1.285.616	1.465.000	809.244
Zorg	0	400.329	0	0	0	0	0	400.329	565.000	0
Collecte	0		93.943	93.943	0	0	0	187.887	200.000	196.456
Donateurs	0		674.103	674.103	187.000	0	0	1.535.206	1.620.000	1.543.581
Voorlichtingscampagne	0		76.129	0	0	0	0	76.129	0	209.038
Overig	0		67.024	67.024	0	0	0	134.048	180.000	155.407
	0	400.329	2.196.816	835.070	187.000	0	0	3.619.215	4.030.000	2.940.286
<i>Verstreckte subsidies</i>										
Wetenschappelijk Onderzoek	2.326.560		0	0	0	0	0	2.326.560	2.413.000	2.405.928
Voorlichting / Zorg	0		0	0	0	0	0	0	0	0
	2.326.560	0	0	0	0	0	0	2.326.560	2.413.000	2.405.928
	2.769.417	400.329	3.153.542	1.213.709	187.000	30.804	524.656	8.279.457	9.048.500	7.544.866

Specificatie 'Verdeling kosten naar bestemming'

Toelichting op de Lastenverdeling

In de specificatie 'Verdeling kosten naar bestemming' worden de kosten die de Maag Lever Darm Stichting maakt, verdeeld over doelstellingen, over werving baten en over beheer en administratie. De totalen komen overeen met de totaalbedragen die in de staat van baten en lasten zijn opgenomen met bijbehorende toelichting. Uit de specificatie wordt duidelijk hoe de vermelde kosten zijn besteed.

In 2016 is een strategiewijziging ontwikkeld. In 2017 is de organisatie ingericht op en dienend gemaakt aan effectieve uitvoering van deze nieuwe strategie. De organisatie inrichting is gestoeld op principes van persoonlijk leiderschap, zelfsturende vakteams en projectmatig multidisciplinair samenwerken. Zowel intern als met externe stakeholders. Er is afscheid genomen van het klassieke hiërarchische model met een managementteam. Met deze wijziging zijn de vakteams anders geclusterd, waarmee verschuivingen zijn ontstaan in de toerekening van personele kosten. Tegelijkertijd is gewerkt aan het versterken van de interne kennis, kunde en uitvoeringskracht en worden alleen externen en bureaus ingehuurd op cruciale deelgebieden. Zo is de capaciteit uitgebreid en zijn direct daarmee ook de out-of-pocket kosten op bijvoorbeeld Voorlichting verlaagd. Ook is de samenwerking met patiëntenorganisaties versterkt en hebben we afscheid genomen van de eigenstandige informatielijn. De servicedeskmedewerkers hebben hierdoor een deels voorlichtende functie gekregen in de 1e lijn- opvang van vragen

Berekeningswijze

De gemaakte kosten zijn in overeenstemming met de voorgeschreven indeling verdeeld over de kostensoorten. Hier zijn de directe kosten, waarvoor een factuur is ontvangen, direct ten laste van de betreffende kostensoort gebracht. De personeelskosten zijn direct toe te schrijven aan de verschillende bestemmingen. De huisvesting-, kantoor-, advies- en algemene kosten worden verdeeld op basis een %-verdeelsleutel aan de hand van de personeelskosten.

Doelstellingen

In 2018 bedroegen de totale baten van de Maag Lever Darm Stichting € 7.263.403. Hiervan is een bedrag van € 6.323.288 besteed aan de doelstellingen. Dat betekent dat 87,1% van de baten rechtstreeks ten gunste is gekomen van de doelstellingen.

Dit is hoger dan we gemiddeld uitgeven omdat we eind 2015 een grote nalatenschap hebben ontvangen die we vanaf 2016 konden besteden aan onze doelstellingen. Deze nalatenschap is in 2018 voor het laatst ingezet.

Werving baten

Om fondsen te verkrijgen zoekt de Maag Lever Darm Stichting contact met haar gevers door middel van mailingen, telemarketing, de website en haar collecte. Deze middelen worden niet alleen ingezet voor de 'geefvraag' maar zijn ook altijd zeer duidelijk voorlichtend van karakter. Omdat de fondsenwervende activiteiten altijd een inhoudelijke boodschap hebben, wordt 50% van de gemaakte kosten ten laste gebracht van Voorlichting.

Beheer en administratie

Dit zijn kosten die de Maag Lever Darm Stichting maakt voor de (interne) beheersing en administratievoering. Goede Doelen Nederland (GDN) heeft in januari 2008 een aanbeveling gedaan voor de toepassing van deze kostenpost, om op die manier tot zoveel mogelijk vergelijkbaarheid te komen tussen de Fondsenwervende organisaties. Ook de Maag Lever Darm Stichting heeft deze post in overeenstemming met deze aanbeveling berekend. Tot de kosten van beheer en administratie behoren de algemene indirecte kosten, die van de afdeling Bedrijfsvoering, met uitzondering van de directe inspanningen ten behoeve van de doelstellingen. De personele kosten evenals de kosten voor huisvesting, advisering en algemene kosten zijn verdeeld op basis van een verdeelsleutel gebaseerd op de bruto personeelslasten.

De totale lasten van de Maag Lever Darm Stichting bedroegen in 2018 € 8.248.653. Hiervan is een bedrag van € 524.656 besteed aan beheer en administratie: 6.4%.

Het bureau van de Maag Lever Darm Stichting

De activiteiten van de Maag Lever Darm Stichting worden gecoördineerd en uitgevoerd vanuit het bureau in Amersfoort. Op 31 december 2018 had de Maag Lever Darm Stichting 30 (2017: 29) medewerkers in dienst. Dit komt overeen met 23,8 fte's (2017: 22,5 fte). Het gemiddeld aantal fte in 2018 was 23,9. In 2018 is toegewerkt naar het zoveel mogelijk zelf uitvoeren van projecten en ontwikkelen van eigen expertise. Dit verklaart de groei in fte, waar de inhuur van zelfstandigen, adviseurs, etc. is teruggebracht.

Bezoldiging directie

Naam	B.M. Tool	
Functie	algemeen directeur	
Dienstverband	2018	2017
Aard (looptijd)	onbepaald	jaarcontract
Uren	40	40
Part-time percentage	100	100
Periode	01-01 / 31-12	16-01 / 31-12
Bezoldiging (Eur)		
Jaarinkomen		
Bruto loon / salaris	89.435	84.525
Vakantiegeld	7.163	7.379
Variabel jaarinkomen	-	-
	96.598	91.904
SV Lasten werkgeversdeel	10.868	9.689
Ontvangen ziekengeld	-	-
Belastbare vergoedingen/bijtellingsen	-	-
Pensioenlasten werkgeversdeel	6.605	5.478
Uitkering beëindiging dienstverband	-	-
Totaal bezoldiging 2018	114.072	
Totaal bezoldiging 2017		107.071

Het jaarinkomen van de directie (in loondienst) blijft met € 96.598 bruto binnen het maximum volgens de GDN Beloningsregeling voor directeuren van goede doelen, bij een BSD score van 400

De functie was ingeschaald in functiegroep G (salaris max. € 107.022)

De pensioenlast betreft het werkgeversdeel van de aan het pensioenfonds verschuldigde premie.

Opstelling van de jaarrekening

De jaarrekening is opgemaakt d.d. 13 mei 2019 ten kantore van de Maag Lever Darm Stichting op het Stationsplein 123 te Amersfoort.

Vaststelling en goedkeuring

De jaarrekening 2018 is door de Raad van Toezicht goedgekeurd in de vergadering van 13 mei 2019 en diezelfde dag vastgesteld door de directeur.

Gebeurtenissen na de balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na de balansdatum voorgedaan, die hier vermeld dienen te worden.

Ondertekening directeur en leden van de Raad van Toezicht

Mw. Bernique Tool

Directeur

Jhr. Mr. Joris Backer

Voorzitter Raad van Toezicht

Prof. dr. Peter Siersema

lid Raad van Toezicht

Dhr. Hans Hendriks RA

lid Raad van Toezicht

Drs. Pieter Plaisier

lid Raad van Toezicht

Mw. Mieke Pennock

lid Raad van Toezicht

Origineel getekend door directeur en leden Raad van Toezicht.

Overige gegevens
Controleverklaring

**CONTROLEVERKLARING
VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT**

Aan: de raad van toezicht van Maag Lever Darm Stichting

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2018

ONS OORDEEL

Wij hebben de jaarrekening voor het jaar geëindigd op 31 december 2018 van Maag Lever Darm Stichting te Amersfoort gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Maag Lever Darm Stichting per 31 december 2018 en van het saldo van baten en lasten over 2018 in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2018;
2. de staat van baten en lasten over 2018; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

DE BASIS VOOR ONS OORDEEL

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Maag Lever Darm Stichting zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- Voorwoord raad van toezicht;
- Bestuursverslag;
- Overige gegevens.

ACCOUNTANTS - BELASTINGADVISEUR - MANAGEMENT CONSULTANTS
WILHELMINA TOWER, DEUPLANDLAAN 1 - POSTBUS 7266 - 1009 JG AMSTERDAM
TEL: 020 27 72 400 - FAX: 020 277 2245 - AMSTERDAM.audit@mazars.nl
MAZARS N.V.
STATUTEN GEDEPONEERD TE ROTTERDAM (E.V.N. ROTTERDAM NR. 2415926)
SL/111777/KeM

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN HET BESTUUR EN DE RAAD VAN TOEZICHT VOOR DE JAARREKENING

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende RJ-Richtlijn 650 Fondsenwervende organisaties. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de entiteit in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de entiteit haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Overige gegevens
Controleverklaring

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de entiteit haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een entiteit haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan de raad van toezicht dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met de raad van toezicht over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Amsterdam, 13 mei 2019

MAZARS N.V.

Origineel was getekend door drs. M.G.W. Quaedvlieg RA AA MBA